

Συμβούλιο της
Ευρωπαϊκής Ένωσης

Βρυξέλλες, 4 Φεβρουαρίου 2015
(OR. el)

15581/2/14
REV 2
(de,el,es,fi,sv,cs,sk,sl,bg,ro,ga)

GENVAL 70
COPEN 286
DROIPEN 134
EUROJUST 198
ENFOPOL 362
JAI 878
COHOM 156
RELEX 932

ΔΙΑΒΙΒΑΣΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Αποστολέας :	Γενική Γραμματεία του Συμβουλίου
Αποδέκτης :	Αντιπροσωπίες
Θέμα:	Στρατηγική του Δικτύου της ΕΕ κατά της γενοκτονίας για την καταπολέμηση της ατιμωρησίας σχετικά με το έγκλημα της γενοκτονίας, τα εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας και τα εγκλήματα πολέμου εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κρατών μελών της

Επισυνάπτεται για τις αντιπροσωπίες έγγραφο με τίτλο: «Στρατηγική του Δικτύου της ΕΕ κατά της γενοκτονίας για την καταπολέμηση της ατιμωρησίας σχετικά με το έγκλημα της γενοκτονίας, τα εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας και τα εγκλήματα πολέμου εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κρατών μελών της».

Τη στρατηγική θα παρουσιάσει ο επικεφαλής της γραμματείας του Δικτύου κατά της γενοκτονίας στη συνεδρίαση της ομάδας «Γενικές Υποθέσεις» περιλαμβανομένης της αξιολόγησης («GENVAL») στις 21 Νοεμβρίου 2014.

**Στρατηγική του Δικτύου της ΕΕ κατά της
γενοκτονίας για την καταπολέμηση της ατιμωρησίας
σχετικά με το έγκλημα της γενοκτονίας, τα
εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας και τα
εγκλήματα πολέμου εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης
και των κρατών μελών της**

Χάγη, Οκτώβριος 2014

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Συνοπτική παρουσίαση	3
ΟΙ ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ ΣΥΝΟΠΤΙΚΑ.....	6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ: ΤΑ ΚΡΑΤΗ ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΕΕ ΚΑΙ ΤΑ ΒΑΣΙΚΑ ΔΙΕΘΝΗ ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ...	8
1.1 Τα βασικά διεθνή εγκλήματα ως πρόκληση για την ΕΕ και τα κράτη μέλη.....	8
1.1.1 Ο σύνδεσμος μεταξύ των βασικών διεθνών εγκλημάτων και των κρατών μελών	8
1.1.2 Ποιος είναι υπεύθυνος για τη διερεύνηση και τη δίωξη των εγκλημάτων αυτών;	10
1.2 Υποχρέωση των κρατών να ερευνούν και να ασκούν διώξεις για τα βασικά διεθνή εγκλήματα	12
1.2.1 Ενσωμάτωση των βασικών διεθνών εγκλημάτων στην εθνική νομοθεσία.....	13
1.3 Προκλήσεις στην έρευνα και δίωξη για τα βασικά διεθνή εγκλήματα	14
1.3.1 Η πολυπλοκότητα των πραγματικών περιστατικών.....	14
1.3.2 Η νομική πολυπλοκότητα	20
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ: ΔΕΣΜΕΥΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΑΤΙΜΩΡΗΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΚΑΙ ΤΑ ΜΕΛΗ ΤΗΣ	23
2.1 Σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης	23
2.1.1 Ο ρόλος του Δικτύου	24
2.2 Σε επίπεδο κρατών μελών	25
2.2.1 Αποτελέσματα σε επίπεδο κρατών μελών και μελών του Δικτύου	29
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ: ΔΕΣΜΗ ΜΕΤΡΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΩΝ ΕΘΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ ΚΑΙ ΔΙΩΞΕΩΝ ΤΩΝ ΒΑΣΙΚΩΝ ΔΙΕΘΝΩΝ ΕΓΚΛΗΜΑΤΩΝ.....	32
Μέτρο 1: Σύσταση, ανάπτυξη και προώθηση ειδικευμένων μονάδων	33
Μέτρο 2: Αποφυγή των ασφαλών καταφυγίων με τη βελτιωμένη ανίχνευση των υποθέσεων και την παροχή σχετικών με την υπόθεση πληροφοριών	34
Μέτρο 3: Δημιουργία συστήματος αποτελεσματικής συνεργασίας	37
Μέτρο 4: Βελτίωση της νομοθεσίας σχετικά με τη διερεύνηση, τη δίωξη και την αμοιβαία δικαστική συνδρομή	40
Μέτρο 5: Ανάπτυξη του Δικτύου ως κέντρου εμπειρογνωμοσύνης και προώθησή του στα φόρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και διεθνώς.....	41
Μέτρο 6: Ανανέωση της δέσμευσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	42
Μέτρο 7: Δημιουργία ικανοτήτων και αύξηση της ευαισθητοποίησης μεταξύ των σχετικών εθνικών αρχών	43
Μέτρο 8: Δικαιώματα των θυμάτων και των μαρτύρων και στήριξη και προστασία τους στα βασικά διεθνή εγκλήματα	44

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

Η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) έχει διακηρύξει την προσήλωσή της στη διασφάλιση της συνέπειας και της συνοχής της εξωτερικής και εσωτερικής της πολιτικής στον αγώνα κατά της ατιμωρησίας σχετικά με τη γενοκτονία, τα εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας και τα εγκλήματα πολέμου («βασικά διεθνή εγκλήματα»)¹. Στα πλαίσια της πολιτικής της για τη Δικαιοσύνη και τις Εσωτερικές Υποθέσεις (ΔΕΥ), η ΕΕ επιδιώκει να στηρίξει τις εθνικές αρχές των κρατών μελών στη διερεύνηση και δίωξη των εν λόγω εγκλημάτων, ώστε να μην καταστεί η ΕΕ ασφαλές καταφύγιο για τους δράστες².

Στο πλαίσιο της προσήλωσής της στον στόχο αυτόν, το Συμβούλιο της ΕΕ (το «Συμβούλιο») εξέδωσε το 2002 την απόφαση 2002/494/ΔΕΥ του Συμβουλίου για την ίδρυση ευρωπαϊκού δικτύου σημείων επαφής σχετικά με πρόσωπα που ευθύνονται για γενοκτονία, εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας και εγκλήματα πολέμου («Το Δίκτυο κατά της γενοκτονίας» ή το «Δίκτυο»). Το Δίκτυο κατά της γενοκτονίας συνεδριάζει δύο φορές κατ' έτος με τη συμμετοχή εισαγγελέων, ανακριτών της αστυνομίας και άλλων εμπειρογνομόνων («σημεία επαφής») από όλα τα κράτη μέλη. Το 2003, το Συμβούλιο εξέδωσε την απόφαση 2003/335/ΔΕΥ του Συμβουλίου, η οποία καταρτίστηκε με σκοπό την αύξηση της συνεργασίας μεταξύ των αστυνομικών και των εισαγγελικών υπηρεσιών, μεγιστοποιώντας με τον τρόπο αυτόν την ικανότητα των αρχών της ποινικής δικαιοσύνης στα διάφορα κράτη μέλη να συνεργάζονται αποτελεσματικά κατά τη διερεύνηση και τη δίωξη των φερόμενων ως δραστών βασικών διεθνών εγκλημάτων. Το Δίκτυο προάγει την υλοποίηση της εν λόγω απόφασης μέσω της διευκόλυνσης στην ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των αρμοδίων, ενθαρρύνοντας τη συνεργασία μεταξύ των εθνικών αρχών στα διάφορα κράτη μέλη και προσφέροντας ένα φόρουμ για την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών. Από το 2011, το Δίκτυο κατά της γενοκτονίας υποστηρίζεται στο έργο του από τη γραμματεία που εδρεύει στη Χάγη στην Eurojust.

Οι εν λόγω πρωτοβουλίες της ΕΕ αποτελούν σήμερα τον ακρογωνιαίο λίθο της προσήλωσης της πολιτικής ΔΕΥ της ΕΕ στον αγώνα κατά της ατιμωρησίας. Η συνεισφορά τους έχει κρίσιμη σημασία για την προαγωγή και την υποστήριξη των προσπάθειών που καταβάλλονται στα κράτη μέλη για να λογοδοτήσουν οι δράστες των εγκλημάτων αυτών. Τα κράτη μέλη βρίσκονται στην πρώτη γραμμή του αγώνα κατά της ατιμωρησίας για τα εγκλήματα αυτά, ανεξάρτητα από τον τόπο διάπραξης, τον δράστη ή το θύμα.

¹ Στην ανά χείρας δημοσίευση, ο όρος «βασικά διεθνή εγκλήματα» αναφέρεται στα διεθνή εγκλήματα που περιλαμβάνονται στην εντολή του Δικτύου, δηλαδή το έγκλημα της γενοκτονίας, τα εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας και τα εγκλήματα πολέμου. Το Δίκτυο έχει επίγνωση του ότι πολλά από τα θέματα που καλύπτονται από τη «Στρατηγική του Δικτύου της ΕΕ κατά της γενοκτονίας για την καταπολέμηση της ατιμωρησίας σχετικά με το έγκλημα της γενοκτονίας, τα εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας και τα εγκλήματα πολέμου εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κρατών μελών της» αφορούν επίσης και τα βασανιστήρια και τις βίαιες εξαφανίσεις ως διακριτά εγκλήματα. Η διερεύνηση και η δίωξη των βασανιστηρίων και των βίαιων εξαφανίσεων ως χωριστών εγκλημάτων αποτελεί σημαντική συνιστώσα του συνολικού πλαισίου για την καταπολέμηση της ατιμωρησίας.

² Βλ. Το πρόγραμμα της Χάγης: Δέκα προτεραιότητες για την επόμενη πενταετία. Η εταιρική σχέση για την ανανέωση της Ευρώπης στον τομέα της ελευθερίας, της ασφάλειας και της δικαιοσύνης, COM 2005, ΕΕ C 236 της 24ης Σεπτεμβρίου 2005, σ. 11, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2005:053:0001:0014:EL:PDF> και Το πρόγραμμα της Στοκχόλμης, ΕΕ C 115/1 της 4ης Μαΐου 2010, σ. 10, [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TEXT/PDF/?uri=CELEX:52010XG0504\(01\)&from=EL](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TEXT/PDF/?uri=CELEX:52010XG0504(01)&from=EL).

Όλα τα κράτη μέλη έχουν επικυρώσει τις σχετικές διεθνείς συνθήκες και συμβάσεις που τα υποχρεώνουν να μεριμνούν για τη διερεύνηση των εγκλημάτων και τη δίωξη και τιμωρία των δραστών βασικών διεθνών εγκλημάτων. Αρκετά κράτη μέλη ακολούθησαν τις συστάσεις της ΕΕ που περιέχονται στην απόφαση 2003/335/ΔΕΥ του Συμβουλίου για τη σύσταση στις εισαγγελικές και αστυνομικές υπηρεσίες «μονάδων εγκλημάτων πολέμου» που θα απαρτίζονται από ειδικευμένο προσωπικό και θα είναι αρμόδιες για τα βασικά διεθνή εγκλήματα, με αποτέλεσμα να επιτευχθούν κατά τα τελευταία έτη πολλές καταδίκες δραστών βασικών διεθνών εγκλημάτων στα κράτη μέλη και να αποσταλεί σημαντικό μήνυμα ότι η ΕΕ και τα κράτη μέλη δεν ανέχονται την ατιμωρησία για τέτοια εγκλήματα.

Συγχρόνως όμως, μπορούν να γίνουν περισσότερα σε επίπεδο ΕΕ και κρατών μελών για να εξασφαλιστεί η ύπαρξη συνεκτικής και αποτελεσματικής προσέγγισης σε ολόκληρη την ΕΕ για τον αγώνα κατά της ατιμωρησίας. Όπως περιγράφεται λεπτομερέστερα κατωτέρω, η προσέγγιση αυτή μπορεί να προαγάγει περαιτέρω τη συνεργασία και την ανταλλαγή πληροφοριών σε εθνικό και ενωσιακό επίπεδο, τη σύσταση ειδικευμένων μονάδων σε περισσότερα κράτη μέλη και την παροχή μεγαλύτερης στήριξης στις εθνικές αρχές από την ΕΕ, ώστε να αυξηθεί ο αριθμός των κρατών μελών που δραστηριοποιούνται ενεργά στον αγώνα κατά της ατιμωρησίας.

Με τα δεδομένα αυτά, τα σημεία επαφής του Δικτύου συνέστησαν ομάδα δράσης για να εξετάσει και να προτείνει μέτρα για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας στην καταπολέμηση της ατιμωρησίας στην ΕΕ³. Περαιτέρω, το Δίκτυο έκρινε ότι η πρόβλεψη ενός νέου μέσου, όπως η κατάρτιση ενός σχεδίου δράσης της ΕΕ σχετικά με την ατιμωρησία, μπορεί να αποτελέσει σημαντικό εργαλείο για την ενθάρρυνση της συνεργασίας και την ανάπτυξη βέλτιστων πρακτικών σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, ώστε να ενισχυθούν οι έρευνες και οι διώξεις⁴.

Ως πρώτο βήμα, η ομάδα δράσης του Δικτύου κατάρτισε το ανά χείρας έγγραφο με τον τίτλο «Στρατηγική του Δικτύου της ΕΕ κατά της γενοκτονίας για την καταπολέμηση της ατιμωρησίας σχετικά με το έγκλημα της γενοκτονίας, τα εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας και τα εγκλήματα πολέμου εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κρατών μελών της» (η «Στρατηγική»). Όλα τα σημεία επαφής, όπως επίσης και οι εμπειρογνώμονες της κοινωνίας των πολιτών, είχαν την ευκαιρία να συνεισφέρουν βάσει της εμπειρογνομosύνης και της πείρας τους. Η Στρατηγική βασίζεται στα διδάγματα και τις βέλτιστες πρακτικές που έχουν επιλεγεί από εισαγγελείς, ανακριτές της αστυνομίας και άλλους εμπειρογνώμονες, καθώς και στις συζητήσεις και τα συμπεράσματα των δεκαέξι συνεδριάσεων του Δικτύου κατά τα τελευταία δώδεκα έτη.

Η Στρατηγική προτείνει συνολική δέσμη μέτρων που θα πρέπει να ληφθούν από την ΕΕ και τα κράτη μέλη για τη στήριξη των εθνικών αρχών για να καταπολεμηθεί η ατιμωρησία, να λογοδοτήσουν οι δράστες και να αποδοθεί δικαιοσύνη για τα θύματα. Μέσω των σημείων επαφής του σε εθνικό επίπεδο και της γραμματείας του⁵ σε επίπεδο ΕΕ, το Δίκτυο θα χρησιμοποιήσει τη Στρατηγική ως πλαίσιο για να καθοδηγήσει τη συνεχή ανάπτυξη του Δικτύου τα επόμενα έτη και να ζητήσει μεγαλύτερη συμμετοχή της ΕΕ και των κρατών μελών.

³ Η ομάδα δράσης του Δικτύου αποτελείται από πέντε σημεία επαφής (τρεις εισαγγελείς, ένα στέλεχος της αστυνομίας και έναν υπάλληλο για την αμοιβαία δικαστική συνδρομή) που πραγματοποιούν συνεδριάσεις και υποστηρίζονται από τη γραμματεία του Δικτύου.

⁴ Βλ. το έγγραφο 16340/13 GENVAL του Συμβουλίου της ΕΕ, 13, 19 Νοεμβρίου 2013 με τον τίτλο: 'Strengthening efforts to combat impunity within the EU and its Member States for serious international crimes – renewed engagement in the field of Justice and Home Affairs', καθώς και το έγγραφο 17164/13 GENVAL 87 του Συμβουλίου της ΕΕ, 4 Δεκεμβρίου 2013 με τον τίτλο 'Summary of discussions'.

⁵ Η γραμματεία του Δικτύου κατά της γενοκτονίας συστάθηκε τον Ιούλιο του 2011 σύμφωνα με το άρθρο 25α της απόφασης 2009/456/ΔΕΥ του Συμβουλίου για την ενίσχυση της Eurojust και την τροποποίηση της απόφασης 2002/187/ΔΕΥ σχετικά με τη σύσταση της Eurojust προκειμένου να ενισχυθεί η καταπολέμηση των σοβαρών μορφών εγκλήματος. Η γραμματεία αποτελεί τμήμα του προσωπικού της Eurojust και λειτουργεί ως χωριστή μονάδα.

Το Δίκτυο θα επανεξετάζει και θα αξιολογεί τη Στρατηγική τακτικά, ώστε να λαμβάνονται υπόψη οι συνεχείς αλλαγές και εξελίξεις, καθώς αυξάνεται η ευαισθητοποίηση σχετικά με την ανάγκη καταπολέμησης της ατιμωρησίας.

Συνεπώς, ο σκοπός της Στρατηγικής είναι διττός:

1. Σε επίπεδο ΕΕ, να ενισχυθεί η προσήλωση της ΕΕ στην καταπολέμηση της ατιμωρησίας για τα βασικά διεθνή εγκλήματα και να παρασχεθεί μεγαλύτερη στήριξη στα κράτη μέλη. Με την υποστήριξη των σημείων επαφής, η γραμματεία θα προσεγγίσει τα σχετικά θεσμικά όργανα και τους φορείς λήψης αποφάσεων, προκειμένου να αυξηθεί η ευαισθητοποίηση σχετικά με τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι εθνικές αρχές ποινικής δικαιοσύνης κατά τη διερεύνηση, τη δίωξη και την τιμωρία βασικών διεθνών εγκλημάτων, καθώς και για να υπάρξει ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών σχετικά με την αντιμετώπιση των εν λόγω προκλήσεων.
2. Σε επίπεδο κρατών μελών, να συμβάλει και, όπου είναι αναγκαίο, να αναπτύξει τις πρακτικές των εθνικών αρχών για την καταπολέμηση της ατιμωρησίας σε εθνικό επίπεδο, μέσω του προσδιορισμού συγκεκριμένων μέτρων για την υποστήριξη των εθνικών αρχών κατά τη διερεύνηση και τη δίωξη βασικών διεθνών εγκλημάτων.

Για την εκπλήρωση των σκοπών αυτών, το Δίκτυο θα παρουσιάσει τη Στρατηγική αυτή στις σχετικές ομάδες εργασίας της ΕΕ, περιλαμβανομένης της ομάδας «Γενικές Υποθέσεις» περιλαμβανομένης της αξιολόγησης («GENVAL»), ζητώντας από την ομάδα αυτή να εργαστεί για την επεξεργασία ενδεχόμενων συμπερασμάτων του Συμβουλίου ΔΕΥ σχετικά με την προσήλωση της ΕΕ και των κρατών μελών στην καταπολέμηση της ατιμωρησίας των βασικών διεθνών εγκλημάτων, ώστε να στραφεί η προσοχή των υπουργών στο ζήτημα αυτό. Το Δίκτυο θα επιδιώξει τη συμμετοχή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με στόχο να αυξηθεί η προσήλωσή της στην πολιτική κατά της ατιμωρησίας. Τα εθνικά σημεία επαφής θα μεριμνήσουν ώστε, στο μέτρο του δυνατού, η Στρατηγική να γνωστοποιηθεί στους σχετικούς εθνικούς φορείς λήψης αποφάσεων και να διεξαχθεί μαζί τους σχετική συζήτηση. Οι εν λόγω συζητήσεις σε εθνικό επίπεδο αποτελούν μέσα κρίσιμης σημασίας για την ενίσχυση των εθνικών ικανοτήτων στην καταπολέμηση της ατιμωρησίας, ενώ ενθαρρύνουν τα κράτη μέλη να επισημάνουν στα σχετικά φόρα της ΕΕ την ανάγκη περαιτέρω συμμετοχής της.

Η Στρατηγική επισημαίνει τα διάφορα πλαίσια εντός των οποίων τα κράτη μέλη βρίσκονται αντιμέτωπα με βασικά διεθνή εγκλήματα, καθώς και τα μέτρα που έχουν ληφθεί σε επίπεδο ΕΕ και κρατών μελών μέχρι σήμερα. Η Στρατηγική περιγράφει επίσης τις προκλήσεις που συναντούν οι ανακριτές, οι εισαγγελείς και οι άλλες αρχές κατά τη διερεύνηση, τη δίωξη και την τιμωρία διεθνών εγκλημάτων, ενώ επισημαίνει τις βέλτιστες πρακτικές που έχουν καθοριστεί στο παρελθόν για την αντιμετώπιση των προκλήσεων αυτών. Στο τελευταίο τμήμα της Στρατηγικής παρουσιάζεται δέσμη μέτρων για τη βελτίωση της αποδοτικότητας και της αποτελεσματικότητας των εθνικών ερευνών και διώξεων, όπως και ορισμένες συμπληρωματικές συστάσεις για τα θεσμικά όργανα της ΕΕ, τα κράτη μέλη, τα εθνικά σημεία επαφής και τη γραμματεία του Δικτύου.

ΟΙ ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ ΣΥΝΟΠΤΙΚΑ

Για τα θεσμικά όργανα της ΕΕ:

- Να εξασφαλισθούν επαρκείς πόροι ώστε να καταστεί το Δίκτυο κέντρο εμπειρογνομosύνης και να προαχθεί το έργο του τόσο στα φόρα της ΕΕ όσο και εκτός αυτών.
- Να επιβεβαιωθεί εκ νέου η προσήλωσή τους στην καταπολέμηση της ατιμωρησίας, με την εξέταση πρόσθετων δυνατοτήτων χρηματοδότησης του Δικτύου και των εθνικών αρχών για τη σύσταση ειδικευμένων μονάδων, καθώς και για δραστηριότητες κατάρτισης και δημιουργίας ικανοτήτων.
- Να αξιολογηθεί επίσημα η υλοποίηση των αποφάσεων 2002/494/ΔΕΥ και 2003/335/ΔΕΥ του Συμβουλίου και να διοργανώνεται ετήσια συζήτηση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σχετικά μην ατιμωρησία εντός της ΕΕ.
- Να τεθεί το ζήτημα στο πολιτικό θεματολόγιο και να αναγνωριστεί ότι η χρηματοδότηση είναι μέσο ουσιώδους σημασίας για να δοθεί η δυνατότητα στις εθνικές αρχές και την κοινωνία των πολιτών να συντονίσουν αποτελεσματικά τον αγώνα τους κατά της ατιμωρησίας, να βελτιωθεί η κατανόηση του διεθνούς ποινικού δικαίου και του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου και να αυξηθεί η ευαισθητοποίηση του κοινού σχετικά με την ανάγκη καταπολέμησης της ατιμωρησίας.
- Να τροποποιηθεί η εντολή της Eurojust και της Ευρωπόλ ώστε να περιλάβει τα βασικά διεθνή εγκλήματα.
- Να προετοιμαστεί σχέδιο δράσης για την καταπολέμηση της ατιμωρησίας εντός της ΕΕ.

Για τα κράτη μέλη:

- Να επανεξετάσουν και, εφόσον κριθεί αναγκαίο, να τροποποιήσουν την εσωτερική νομοθεσία σχετικά με τα βασικά διεθνή εγκλήματα, ώστε να ληφθούν υπόψη οι υποχρεώσεις που πηγάζουν από το διεθνές δίκαιο και να μην παρέχεται αδικαιολόγητη ασυλία σε άτομα.
- Να συστήσουν ειδικευμένες μονάδες εντός των εισαγγελικών υπηρεσιών και της αστυνομίας· να καταστρώσουν εθνική στρατηγική και εθνικές πλατφόρμες συνεργασίας για την καταπολέμηση της ατιμωρησίας για τα βασικά διεθνή εγκλήματα.
- Να διασφαλίσουν ότι στις υπηρεσίες μετανάστευσης εκπαιδεύονται καταλλήλως τα μέλη του προσωπικού και αναπτύσσονται οι βέλτιστες πρακτικές, καθώς και ότι είναι επαρκής η ροή πληροφοριών από τις αρχές μετανάστευσης προς τις αρχές επιβολής του νόμου, προβλέποντας ειδική υποχρέωση ενημέρωσης των αρχών επιβολής του νόμου, όταν προκύπτουν περιπτώσεις του άρθρου 1ΣΤ.
- Να ενισχύσουν την επικοινωνία μεταξύ των κρατών μελών, χρησιμοποιώντας για παράδειγμα κοινές ομάδες έρευνας (ΚΟΕ) όπου αρμόζει· να υποστηρίξουν την πρωτοβουλία για ένα συνολικό πλαίσιο συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών.
- Να διασφαλίσουν την αποτελεσματική ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των κρατικών υπηρεσιών, ιδίως μεταξύ των ανακριτών, των εισαγγελέων και των αρχών που είναι αρμόδιες να επιβλέπουν τις δεσμεύσεις και δημεύσεις περιουσιακών στοιχείων και τις εμπορικές και ταξιδιωτικές απαγορεύσεις.
- Να επεκτείνουν τη χρήση του Δικτύου και της γραμματείας του μέσω του ορισμού πολλαπλών εθνικών σημείων επαφής με πείρα και εμπειρογνομosύνη στη δίωξη, τη δικαστική έρευνα και την αμοιβαία δικαστική συνδρομή.

- Να ενσωματώσουν στις στρατηγικές έρευνας και διώξης τη μέριμνα για τα θύματα από την αρχή κάθε υπόθεσης, και να λαμβάνουν υπόψη τις επιπτώσεις στα θύματα και τις θιγόμενες κοινότητες, ώστε να διασφαλίζεται ο δίκαιος χαρακτήρας της διαδικασίας· να ενημερώνουν τα θύματα σχετικά με τα δικαιώματά τους και τις διαδικασίες προστασίας τους.
- Να ευαισθητοποιήσουν το κοινό σχετικά με την αναγκαιότητα τόσο της καταπολέμησης της ατιμωρησίας όσο και των συναφών ερευνών και διώξεων όσον αφορά τα βασικά διεθνή εγκλήματα.

Για τα εθνικά σημεία επαφής:

- Να μεριμνούν για τη διάδοση των πληροφοριών σχετικά με τα θέματα που συζητά το Δίκτυο στα άλλα μέλη των εισαγγελικών υπηρεσιών και των υπηρεσιών επιβολής του νόμου, καθώς και σε άλλες σχετικές εθνικές αρχές, όπως τις υπηρεσίες μετανάστευσης σε εθνικό επίπεδο.
- Να ενημερώνουν τους φορείς λήψης αποφάσεων και το ευρύτερο κοινό σχετικά με τις έρευνες και τις διώξεις των υπευθύνων βασικών διεθνών εγκλημάτων.
- Να λειτουργούν ως σημείο επικοινωνίας για τους επαγγελματίες του χώρου και να παρέχουν ανάδρομη πληροφόρηση στο Δίκτυο.

Για τη γραμματεία του Δικτύου:

- Να διευκολύνει τις προσπάθειες των εθνικών αρχών επεκτείνοντας την ανταλλαγή πληροφοριών, ώστε να αυξηθεί η ανταλλαγή πληροφόρησης σχετικά με τις βέλτιστες πρακτικές, τους εφαρμοστέους κανόνες και τις εξελισσόμενες διώξεις και έρευνες.
- Να συνεπικουρεί τα κράτη μέλη στη σύσταση και την προώθηση ειδικευμένων μονάδων.
- Να διευκολύνει τη συνεργασία και τον συντονισμό των προσπαθειών για να λογοδοτήσουν οι δράστες ενώπιον της δικαιοσύνης και να προσφέρει σχετική εμπειρογνωμοσύνη στις εθνικές αρχές.
- Να υποβάλλει ετήσια έκθεση πεπραγμένων, η οποία θα περιέχει πληροφορίες σχετικά με τις έρευνες και τις διώξεις των δραστών βασικών διεθνών εγκλημάτων.
- Να ενημερώνει τακτικά τις ομάδες του Συμβουλίου, μεταξύ άλλων την ομάδα του Συμβουλίου για το Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο (COJUR), την υποομάδα για θέματα συνεργασίας με το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο (COJUR-ICC), τη **συντονιστική επιτροπή στον τομέα της αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις (CATS)**, την ομάδα «Γενικές Υποθέσεις» (GENVAL), καθώς τις περιφερειακές ομάδες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ: ΤΑ ΚΡΑΤΗ ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΕΕ ΚΑΙ ΤΑ ΒΑΣΙΚΑ ΔΙΕΘΝΗ ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ

1.1 Τα βασικά διεθνή εγκλήματα ως πρόκληση για την ΕΕ και τα κράτη μέλη

Η συλλογική κρατικά υποστηριζόμενη βία προκάλεσε άμεσα ή έμμεσα τον θάνατο περίπου διακοσίων εκατομμυρίων ανθρώπων κατά τον εικοστό αιώνα⁶, ενώ τις τελευταίες δεκαετίες έχουν διαπραχθεί βασικά διεθνή εγκλήματα σε πέντε διαφορετικές ηπείρους. Τα εγκλήματα αυτά διαπράττονται συχνά κατά τη διάρκεια περιόδων ένοπλης σύγκρουσης ή μη στρατιωτικών κρίσεων· τελούνται από εξαιρετικά μεγάλο αριθμό δραστών και ενώπιον πολλών μαρτύρων, ενώ έχουν εκατοντάδες ή και χιλιάδες θύματα και χαρακτηρίζονται από ακραία και επαναλαμβανόμενη βαναυσότητα.

Το έγκλημα της γενοκτονίας, τα εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας και τα εγκλήματα πολέμου αποτελούν «ανείπωτ[ες]» βαρβαροτήτ[ες] που πληγώνουν βαθειά τη συνείδηση της ανθρωπότητας» και «απειλούν την ειρήνη, ασφάλεια και ευημερία της ανθρωπότητας»⁷. Η ανάπτυξη του διεθνούς ποινικού δικαίου, η σύσταση ad-hoc δικαστηρίων κατά τη δεκαετία του 1990 και, κατόπιν, η ίδρυση του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου αντανάκλουν τη σοβαρότητα των εν λόγω εγκλημάτων και την ανάγκη ισχυρής αντίδρασης κατά των δραστών των βασικών διεθνών εγκλημάτων. Ο αγώνας κατά της ατιμωρησίας δεν περιορίζεται ωστόσο στα διεθνή ιδρύματα· στην πραγματικότητα η πρωτογενής υποχρέωση έρευνας και δίωξης των δραστών των εγκλημάτων αυτών βαρύνει τα κράτη μέλη.

1.1.1 Ο σύνδεσμος μεταξύ των βασικών διεθνών εγκλημάτων και των κρατών μελών

Παρά τη γενική αντίληψή ότι τα βασικά διεθνή εγκλήματα διαπράττονται σε άλλες χώρες, η πείρα διδάσκει ότι τα εν λόγω εγκλήματα, οι δράστες και τα περιουσιακά στοιχεία τους, καθώς και τα θύματα και οι μάρτυρες έχουν πραγματικούς δεσμούς με τα κράτη μέλη. Βασικά διεθνή εγκλήματα έχουν διαπραχθεί και στο έδαφος κρατών μελών, για παράδειγμα κατά τη διάρκεια του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, αλλά και σε πιο πρόσφατες δεκαετίες. Έχουν επίσης εμπλακεί σε τέτοια εγκλήματα υπήκοοι κρατών μελών, είτε ως θύματα είτε ως δράστες. Γεννάται και άλλος σύνδεσμος μεταξύ βασικών διεθνών εγκλημάτων και κρατών μελών, όταν υπήκοοι τρίτων κρατών που έχουν εμπλακεί σε βασικά διεθνή εγκλήματα βρίσκονται έδαφος κρατών μελών, είτε ως επισκέπτες, είτε ως αιτούντες άσυλο είτε ως κάτοικοι.

Έδαφος

Έχουν πράγματι διαπραχθεί στο έδαφος κρατών μελών γενοκτονίες, εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας και εγκλήματα πολέμου. Οι εθνικές αρχές ερευνούν ακόμη μαζικές θηριωδίες, όπως αυτές που διαπράχθηκαν από ναζιστές ύποπτους για εγκλήματα πολέμου από τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο⁸ και από τα ολοκληρωτικά κομμουνιστικά καθεστώτα του Ψυχρού Πολέμου⁹.

⁶ A. Smeulers και F. Grunfeld, *International Crimes and other Gross Human Rights Violations: a multi- and interdisciplinary textbook*, Antwerp, 2011, Intersentia, Preface, σ. XIIV.

⁷ Βλ. Αιτιολογικές σκέψεις 2 και 3 του Καταστατικού της Ρώμης του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου.

⁸ Βλ. μία πρόσφατη υπόθεση που αφορά την έκδοση ναζιστή υπόπτου για εγκλήματα πολέμου μεταξύ της Σλοβακίας και της Ουγγαρίας στην εξής διεύθυνση: <http://www.theguardian.com/world/2013/aug/12/laszlo-csatary-dead-hungary-auschwitz>. Η εν λόγω υπόθεση έκλεισε λόγω του θανάτου του László Lajos Csátary στις 12 Αυγούστου 2013, βλ. <http://www.bbc.com/news/world-europe-23664226>.

⁹ Βλ. μία πρόσφατη υπόθεση που αφορά την καταδίκη Ούγγρου πρώην υπουργού για εγκλήματα πολέμου του 1956, που είναι διαθέσιμη στην εξής διεύθυνση: <http://www.bbc.com/news/world-europe-27398373>.

Η πρόσφατη προσχώρηση της Κροατίας στην ΕΕ διεύρυνε επίσης το έδαφος της ΕΕ όπου έχουν διαπραχθεί εγκλήματα κατά τις τελευταίες δεκαετίες και όπου βρίσκονται σε εξέλιξη έρευνες και διώξεις.

Υπήκοοι κρατών μελών

Υπήκοοι των κρατών μελών μπορούν να εμπλακούν στη διάπραξη βασικών διεθνών εγκλημάτων ως δράστες¹⁰, θύματα¹¹ ή μάρτυρες, ανεξάρτητα από τη γεωγραφική τοποθεσία όπου διαπράχθηκαν τα εγκλήματα. Πέραν των φυσικών προσώπων, και τα νομικά πρόσωπα που εδρεύουν στην ΕΕ είναι δυνατό να εμπλακούν σε διεθνή εγκλήματα που έχουν διαπραχθεί στο εξωτερικό ως δράστες, υποστηρικτές, συνεργοί και υποκινητές ή ως ωφελούμενοι από αυτά¹². Τα κράτη μέλη δύνανται να ασκήσουν τη δικαιοδοσία τους επί των δραστών των εν λόγω εγκλημάτων, λόγω της εμπλοκής υπηκόων τους ως θυμάτων ή ως μαρτύρων ή λόγω του γεγονότος ότι οι υπήκοοι ή οι εταιρείες τους διευκόλυναν τη διάπραξη των εγκλημάτων από το έδαφος της ΕΕ.

Υπήκοοι τρίτων χωρών

Η πλειονότητα των βασικών διεθνών εγκλημάτων διαπράττονται στο έδαφος τρίτων χωρών. Εντούτοις, οι δράστες, οι μάρτυρες και τα θύματα ενδέχεται να εισέλθουν στο έδαφος της ΕΕ ως επισκέπτες μετά από αίτηση θεώρησης ή ως αιτούντες διεθνή προστασία (δηλαδή αιτούντες άσυλο). Η τελευταία υπόθεση έχει ιδιαίτερη σημασία, καθώς τα βασικά διεθνή εγκλήματα συχνά διαπράττονται στο πλαίσιο ενόπλων συγκρούσεων ή κατόπιν γενικής κατάρρευσης του κράτους δικαίου και της τάξης.

¹⁰ Για παράδειγμα, οι Κάτω Χώρες διεξήγαγαν έρευνα και δίκασαν δύο Ολλανδούς επιχειρηματίες, οι οποίοι ήταν ύποπτοι υποκίνησης και συνέργειας σε εγκλήματα πολέμου που διαπράχθηκαν στο Ιράκ και τη Λιβερία. Βλ. <https://www.om.nl/onderwerpen/international-crimes-0/what-cases-have-been/iraq/> και <https://www.om.nl/onderwerpen/international-crimes-0/what-cases-have-been/liberia/>. Σε κάποιες περιπτώσεις, ορισμένα άτομα ήλθαν στην ΕΕ ως αιτούντες άσυλο και αργότερα πολιτογραφήθηκαν σε κράτος μέλος. Με τον τρόπο αυτόν, πολιτογραφήθηκαν κατά το χρονικό διάστημα που μεσολάβησε από την τέλεση των εγκλημάτων μέχρι το σημείο όπου κρίθηκαν ύποπτοι. Βλ. επίσης την πρόσφατη υπόθεση στις Κάτω Χώρες κατά της Yvonne N στη διεύθυνση: <https://www.om.nl/onderwerpen/international-crimes-0/what-cases-have-been/rwanda/>.

¹¹ Για παράδειγμα, το Βέλγιο διεξήγαγε έρευνες και δίκασε τον ταγματάρχη Bernard Ntuyahaga για την εμπλοκή του στη δολοφονία δέκα μελών της ειρηνευτικής δύναμης των ΗΕ κατά τη διάρκεια της γενοκτονίας στη Ρουάντα, βλ. σχετικά: <http://www.theguardian.com/world/2007/jul/05/rwanda.angeliquechrisafis>. Περαιτέρω, μετά την πρόσφατη κατάρριψη στον εναέριο χώρο της Ουκρανίας μη στρατιωτικού αεροσκάφους που εκτελούσε την πτήση MH17, κινήθηκε διεθνής έρευνα για εγκλήματα πολέμου. Η πλειονότητα των θυμάτων της πιθανολογούμενης εγκληματικής ενέργειας ήταν υπήκοοι κρατών μελών. Βλ. <http://www.reuters.com/article/2014/07/21/us-ukraine-crisis-dutch-idUSKBN0FQ15620140721> και <https://www.om.nl/algemeen/english/@86120/joint-investigation/>.

¹² Για παράδειγμα, οι Κάτω Χώρες διεξήγαγαν έρευνα για την εμπλοκή της ολλανδικής εταιρείας της Lima Holding B.V., λόγω των ενδείξεων συμμετοχής της στην κατασκευή του ισραηλινού φράχτη και βιομηχανικής εγκατάστασης κοντά σε οικισμό στη Δυτική Όχθη, <http://www.om.nl/onderwerpen/internationale/map/concerning/>. Επίσης, η Ελβετία ξεκίνησε έρευνα για την υπόθεση της εταιρείας Argos Heraeus, μίας από τις μεγαλύτερες εταιρείες στον κόσμο στην επεξεργασία χρυσού, για συνέργεια σε εγκλήματα πολέμου και νομιμοποίηση εσόδων από παράνομη δραστηριότητα σχετικά με ποσότητες χρυσού που προέρχονται από ένοπλη ομάδα στη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό, <http://www.reuters.com/article/2013/11/04/congo-gold-idUSL5N0IP29K20131104>.

Κατά συνέπεια, είναι πιθανό άτομα που προέρχονται από τις πληττόμενες χώρες να εγκαταλείψουν τη χώρα τους και να εισέλθουν στο έδαφος της ΕΕ. Ο αριθμός υπηκόων τρίτων χωρών που ζητούν άσυλο στην ΕΕ αυξήθηκε σημαντικά κατά τα τελευταία έτη, με τον αριθμό των αιτήσεων ασύλου να ανέρχονται σε 435 000 το 2013¹³. Είναι πιθανόν ορισμένοι δράστες βασικών διεθνών εγκλημάτων να μείνουν απαρατήρητοι καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας και, συνεπώς, να ολοκληρώσουν επιτυχώς τη διαδικασία αίτησης ασύλου. Σε άλλους μπορεί να μη δοθεί καθεστώς πρόσφυγα για διάφορους λόγους, μεταξύ άλλων βάσει του άρθρου 1ΣΤ της Σύμβασης της Γενεύης περί της νομικής καταστάσεως των προσφύγων¹⁴.

Ορισμένοι από τους υπόπτους μπορεί να εκδοθούν για να δικαστούν εκτός ΕΕ· ωστόσο, λόγω γης αρχής της μη επαναπροώθησης¹⁵ ή απλώς λόγω έλλειψης κατάλληλου νομικού πλαισίου για την έκδοση, ορισμένοι θα παραμείνουν στο έδαφος των κρατών μελών. Στην τελευταία περίπτωση και σύμφωνα με τους οικείους κανόνες περί δικαιοδοσίας, οι εθνικές αρχές καλούνται δυνάμει των διεθνών υποχρεώσεών τους να ασκήσουν διώξεις κατά των υπόπτων που βρίσκονται ή κατοικούν στο έδαφός τους¹⁶.

Ένα άλλο θέμα που μπορεί να προκύψει αφορά τα ενδεχόμενα ζητήματα ασυλίας για διπλωμάτες, κυβερνητικούς αξιωματούχους ή άλλους εκπροσώπους, οι οποίοι ενδεχομένως εμπλέκονται στη διάπραξη των εγκλημάτων αυτών.

Τέλος, λόγω της παρουσίας θυμάτων και μαρτύρων που είναι υπήκοοι τρίτων χωρών, γεννάται υποχρέωση δικαστικής συνεργασίας με τρίτες χώρες ή διεθνείς οργανισμούς όπως το ΔΔ. Η συνεργασία με άλλα κράτη μέλη ή τρίτες χώρες είναι σχεδόν αναπόφευκτα αναγκαία για τη σωστή δίωξη των φερόμενων ως δραστών βασικών διεθνών εγκλημάτων, καθώς οι μάρτυρες, τα θύματα και οι δράστες βρίσκονται συχνά σε διαφορετικές δικαιοδοσίες. Τέλος, τα κράτη μέλη μπορεί να έχουν την ευθύνη παροχής προστασίας και/ή αποζημίωσης σε θύματα και/ή μάρτυρες.

¹³ Βλ. την έκθεση της Eurostat με ημερομηνία 24 Μαρτίου 2014 που είναι διαθέσιμη στην εξής διεύθυνση: http://ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/3-24032014-AP/EN/3-24032014-AP-EN.PDF.

¹⁴ Το άρθρο αυτό αναφέρεται στις περιπτώσεις που προβλέπονται στο άρθρο 1ΣΤ της Σύμβασης της Γενεύης του 1954 περί της νομικής καταστάσεως των προσφύγων, στο οποίο διαλαμβάνονται τα εξής:
«ΣΤ. Αι διατάξεις της Συμβάσεως ταύτης δεν εφαρμόζονται επί προσώπων δια τα οποία υπάρχουν σοβαροί λόγοι να πιστεύη τις ότι :

α) έχουν διαπράξει εγκλήματα κατά της ειρήνης, έγκλημα πολέμου ή έγκλημα κατά της ανθρωπότητας εν τη εννοία των διεθνών συμφωνιών αίτινες συνήφθησαν επί σκοπώ αντιμετώπισεως των αδικημάτων τούτων·

β) έχουν διαπράξει σοβαρόν αδίκημα του κοινού ποινικού δικαίου ευρισκόμενα εκτός της χώρας της εισδοχής πριν ή γίνουν ταύτα δεκτά ως πρόσφυγες υπό της χώρας ταύτης·

γ) είναι ένοχα ενεργειών αντιθέτων προς τους σκοπούς και τας αρχάς των Ηνωμένων Εθνών».

¹⁵ Η μη επαναπροώθηση αποτελεί αρχή του διεθνούς δικαίου που απαγορεύει την άμεση ή έμμεση προώθηση προσφύγων σε έδαφος «ένθα η ζωή ή ελευθερία αυτών απειλούνται δια λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξεως ή πολιτικών πεποιθήσεων». Η αρχή αυτή ωστόσο δεν ισχύει για πρόσφυγα ο οποίος «δια σοβαράς αιτίας, θεωρείται επικίνδυνος εις την ασφάλειαν της χώρας ένθα ευρίσκεται ή όστις, έχων τελεσιδικώς καταδικασθή δι' ιδιαιτέρως σοβαρόν αδίκημα, αποτελεί κίνδυνον δια την Χώραν». Η αρχή αυτή κατοχυρώνεται στο άρθρο 33 της Σύμβασης του 1951 περί της νομικής καταστάσεως των προσφύγων και στο πρωτόκολλο του 1967.

¹⁶ Η αρχή του *aut dedere aut judicare* αναφέρεται στη νομική υποχρέωση των κρατών να διώκουν και να προβαίνουν στην έκδοση προσώπων που τελούν σοβαρά διεθνή εγκλήματα. Βλ. την υποχρέωση έκδοσης ή διώξης σε σχέση με το έγκλημα των βασανιστηρίων: Τα ζητήματα που αφορούν την υποχρέωση διώξης ή έκδοσης, βλ. Βέλγιο κατά Σενεγάλης, Απόφαση ΔΔ GL αριθ. 144, ΔΔ 437 (ΔΔ 2012), 20 Ιουλίου 2012, Διεθνές Δικαστήριο (ΔΔ) που είναι διαθέσιμη στην εξής διεύθυνση: <http://www.icjci.org/docket/files/144/17064.pdf>.

1.1.2 Ποιος είναι υπεύθυνος για τη διερεύνηση και τη δίωξη των εγκλημάτων αυτών;

Την κύρια ευθύνη για τη δίωξη του εγκλήματος της γενοκτονίας, των εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας και των εγκλημάτων πολέμου τη φέρουν τα κράτη μέλη. Οι υποχρεώσεις αυτές πηγάζουν από διεθνείς συνθήκες¹⁷ και από το εθιμικό δίκαιο· μεγάλο μέρος των κανόνων αυτών παγιώθηκαν με το Καταστατικό της Ρώμης του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου, μέσω του οποίου τα συμβαλλόμενα κράτη αναγνώρισαν την υποχρέωση καταπολέμησης της ατιμωρησίας των δραστών των βασικών διεθνών εγκλημάτων. Επιπροσθέτως, η δικαιοδοσία του ΔΠΔ περιορίζεται σε μικρό αριθμό συγκεκριμένων υποθέσεων, πράγμα που σημαίνει ότι η υποχρέωση της δίωξης των δραστών βασικών διεθνών εγκλημάτων εξακολουθεί να βαρύνει τις εθνικές αρχές.

Με την εξαίρεση του ΔΠΔ, όλα τα *ad hoc* διεθνή δικαστήρια συστάθηκαν για συγκεκριμένες καταστάσεις και μπορούσαν να ασκήσουν δίωξεις μόνον κατά των δραστών που εμπλέκονταν στη συγκεκριμένη σύγκρουση, με την επιφύλαξη ορισμένων πρόσθετων κριτηρίων. ΤΟ ΔΠΔ είναι το πρώτο μόνιμο διεθνές δικαστήριο· παρότι η εντολή του είναι λιγότερο περιορισμένη γεωγραφικά, καθώς εκτείνεται στο έδαφος όλων των συμβαλλόμενων κρατών, προβλέπονται ορισμένοι άλλοι περιορισμοί της ικανότητάς του να ασκεί τη δικαιοδοσία του. Πρώτον, παρότι τα 28 κράτη μέλη είναι συμβαλλόμενα μέρη του Καταστατικού της Ρώμης, το ΔΠΔ δεν είναι πραγματικά παγκόσμιο δικαστήριο, δεδομένου ότι ο αριθμός των συμβαλλομένων ανέρχεται σε 122 κράτη¹⁸. Περαιτέρω, η δικαιοδοσία του ΔΠΔ περιορίζεται σε καταστάσεις που αφορούν εγκλήματα που έχουν διαπραχθεί:

- 1) από υπήκοο συμβαλλόμενου κράτους, ή
- 2) στο έδαφος συμβαλλόμενου κράτους, ή
- 3) αν το ζήτημα παραπέμφθηκε ειδικά στο ΔΠΔ από το Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών, ή
- 4) αν το κράτος αποδέχθηκε ειδικά την άσκηση της δικαιοδοσίας του Δικαστηρίου σχετικά με ορισμένο έγκλημα.¹⁹

Επιπροσθέτως, η δικαιοδοσία του ΔΠΔ περιορίζεται στα εγκλήματα που έχουν διαπραχθεί μετά την 1η Ιουλίου 2002²⁰ και στα βασικά διεθνή εγκλήματα, όπως αυτά ορίζονται στο Καταστατικό της Ρώμης (το οποίο δεν περιέχει αποκλειστική απαρίθμηση, όπως συνάγεται από άλλες πηγές του διεθνούς ποινικού δικαίου²¹), στις περισσότερες δε περιπτώσεις, η δικαιοδοσία του

¹⁷ Βλ. κατωτέρω, τμήμα 1.2 της Στρατηγικής σχετικά με τις υποχρεώσεις των κρατών.

¹⁸ Στις 17 Σεπτεμβρίου 2014 ο αριθμός των συμβαλλομένων κρατών ανερχόταν σε 122. Για τον επικαιροποιημένο αριθμό των συμβαλλομένων κρατών, βλ.: http://www.icc-cpi.int/en_menus/asp/states%20parties/Pages/the%20states%20parties%20to%20the%20rome%20statute.aspx.

¹⁹ Βλ. άρθρα 12 και -13 του Καταστατικού της Ρώμης του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου.

²⁰ Εντούτοις, ένα κράτος δύναται να αποδεχτεί τη δικαιοδοσία του ΔΠΔ αναδρομικά με την κατάθεση σχετικής δήλωσης, σύμφωνα με το άρθρο 12 παράγραφος 3 του Καταστατικού της Ρώμης.

²¹ Για παράδειγμα, 21 κράτη έχουν υπογράψει τη Διεθνή Σύμβαση για την προστασία όλων των προσώπων από αναγκαστική εξαφάνιση, την οποία έχουν επικυρώσει η Αυστρία, το Βέλγιο, η Γαλλία, η Γερμανία, η Λιθουανία, οι Κάτω Χώρες, η Πορτογαλία και η Ισπανία. Περαιτέρω, όλα τα κράτη μέλη έχουν επικυρώσει τις τέσσερις Συμβάσεις της Γενεύης που επιβάλλουν θετική υποχρέωση δίωξης ή έκδοσης, η οποία υπερβαίνει το πλαίσιο του Καταστατικού της Ρώμης.

περιορίζεται στους «πλέον υπευθύνους»²². Κυρίως όμως, η αρχή της συμπληρωματικότητας σημαίνει ότι το ΔΠΔ ασκεί τη δικαιοδοσία του μόνον σε περιπτώσεις όπου τα κράτη είναι απρόθυμα ή βρίσκονται σε αδυναμία να εκτελέσουν την έρευνα ή δίωξη²³. Πρέπει επομένως να διασφαλίζεται η αποτελεσματικότητα της δίωξης λαμβάνοντας μέτρα σε εθνικό επίπεδο και ενισχύοντας τη διεθνή συνεργασία²⁴. Συνεπώς, το ΔΠΔ έχει ή ασκεί δικαιοδοσία σε πολύ περιορισμένο αριθμό περιπτώσεων, ενώ το καθήκον αναζήτησης, έρευνας και δίωξης αυτών των υπευθύνων για βασικά διεθνή εγκλήματα βαρύνει πρωτίστως και κυρίως τα κράτη.

1.2 Υποχρέωση των κρατών να ερευνούν και να ασκούν διώξεις για τα βασικά διεθνή εγκλήματα

Η υποχρέωση των κρατών να ερευνούν και να ασκούν διώξεις για τα βασικά διεθνή εγκλήματα αναπτύχθηκε κυρίως κατά τους τελευταίους δύο αιώνες· οι πρώτες κωδικοποιήσεις των κανόνων που ισχύουν σε τέτοιες καταστάσεις συγκρούσεων περιλάμβαναν, μεταξύ άλλων, τη Διακήρυξη της Αγίας Πετρούπολης του 1868²⁵, τις Συμβάσεις της Χάγης του 1899 και του 1907²⁶, τη Συνθήκη των Βερσαλλιών του 1919, τους Χάρτες των στρατιωτικών δικαστηρίων της Νυρεμβέργης και του Τόκιο, καθώς και τη Σύμβαση κατά της γενοκτονίας του 1948 και τις Συμβάσεις της Γενεύης του 1949 και τα πρόσθετα πρωτόκολλα.

Οι ακόλουθες πηγές του Διεθνούς Δικαίου επιτρέπουν και, σε ορισμένες περιπτώσεις, επιβάλλουν υποχρέωση στις εθνικές αρχές να αναζητούν, να ερευνούν και να διώκουν ή να εκδίδουν τους υπευθύνους διάπραξης βασικών διεθνών εγκλημάτων, ανεξάρτητα από τον τόπο διάπραξης και την εθνικότητα του δράστη ή του θύματος:

- Η Σύμβαση για την πρόληψη και την καταστολή του εγκλήματος της γενοκτονίας του 1948 (άρθρα 1, 5 και 6)²⁷
- Οι τέσσερις Συμβάσεις της Γενεύης του 1949 (ΣΓ I, άρθρο 49, ΣΓ II, άρθρο 50, ΣΓ III, άρθρο 129, ΣΓ IV, ΑΡΘΡΟ 146) και τα τρία πρόσθετα πρωτόκολλα
- Η Σύμβαση της Χάγης για την προστασία των πολιτιστικών αγαθών σε περίπτωση ένοπλης σύρραξης του 1954 (άρθρο 28) και το δεύτερο συμπληρωματικό Πρωτόκολλο της Σύμβασης αυτής (άρθρο 17 παράγραφος 1)

²² Βλ. «the ICC Prosecutorial Strategy 2009-2012», παρ. 34, έγγραφο διαθέσιμο στην εξής διεύθυνση: <http://www.icc-cpi.int/NR/rdonlyres/66A8DCDC-3650-4514-AA62-229D1128F65/281506/OTPPProsecutorialStrategy20092013.pdf> «OTP Strategic Plan 2012-2015», παρ. 22, έγγραφο διαθέσιμο στην εξής διεύθυνση: http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/structure%20of%20the%20court/office%20of%20the%20prosecutor/policies%20and%20strategies/Documents/OTP-Strategic-Plan-2012-2015.pdf.

²³ Βλ. άρθρο 17 παράγραφος 1, στοιχείο α) του Καταστατικού της Ρώμης του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου.

²⁴ Αιτιολογική σκέψη 4 του Καταστατικού της Ρώμης του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου.

²⁵ Διακήρυξη περί μη χρήσης σε περίοδο πολέμου εκρηκτικών βλημάτων με βάρος κατώτερο των 400 γραμμαρίων, Αγία Πετρούπολη 29 Νοεμβρίου/11 Δεκεμβρίου 1868.

²⁶ Πολλοί από τους κανόνες που περιέχονται στις Συμβάσεις της Χάγης του 1899 και του 1907 αντανakλούσαν τις διατάξεις του Κώδικα Lieber(1863).

²⁷ Στη γνωμοδότησή του της 28ης Μαΐου 1951 στην υπόθεση των επιφυλάξεων στη Σύμβαση Γενοκτονίας, το Διεθνές Δικαστήριο έκρινε ότι «οι υποκείμενες αρχές της Σύμβασης αποτελούν αρχές αναγνωριζόμενες από τα πολιτισμένα έθνη ως δεσμευτικές για τα κράτη, ακόμη και χωρίς συμβατική υποχρέωση» και προσέδωσε στους κανόνες της Σύμβασης χαρακτήρα εθιμικού διεθνούς δικαίου, καθιστώντας τους συνεπώς δεσμευτικούς για όλα τα κράτη.

- Η Διεθνής Σύμβαση για την εξάλειψη και την τιμωρία του εγκλήματος του φυλετικού διαχωρισμού του 1976
- Η Σύμβαση κατά των βασανιστηρίων και άλλων τρόπων σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας του 1984 (άρθρο 5 παράγραφος 2 και άρθρο 7 παράγραφος 1)
- Το Καταστατικό της Ρώμης του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου (αιτιολογικές σκέψεις 4, 6 και 10 του προοιμίου και άρθρο 1)
- Η Διεθνής Σύμβαση για την προστασία όλων των προσώπων από την αναγκαστική εξαφάνιση του 2006 (άρθρα 3, 4,6 και 9 παράγραφος 2)
- Το εθνικό διεθνές δίκαιο²⁸

1.2.1 Ενσωμάτωση των βασικών διεθνών εγκλημάτων στην εθνική νομοθεσία

Όπως δηλώνεται ανωτέρω, τα εθνικά συστήματα ποινικής δικαιοσύνης των κρατών μελών πρέπει να συμμορφώνονται προς τις υποχρεώσεις των οικείων κρατών που πηγάζουν από τις διεθνείς συνθήκες και το εθνικό διεθνές δίκαιο. Χωρίς ενημερωμένη εθνική νομοθεσία, κλονίζεται η αποτελεσματικότητα των ερευνών και διώξεων, ενώ παρακωλύεται και η συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών. Για παράδειγμα, μπορεί ένα κράτος μέλος να ζητήσει δικαστική συνδρομή για εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας, ενώ το κράτος μέλος προς το οποίο απευθύνεται το σχετικό αίτημα δεν μπορεί να το ικανοποιήσει λόγω του ότι δεν υπάρχει πρόβλεψη για τα αδικήματα αυτά στον ποινικό του κώδικα²⁹. Η ανεπαρκής μεταφορά στο εσωτερικό δίκαιο ενδέχεται να έχει ως αποτέλεσμα την διεξαγωγή δίκης για λιγότερο σοβαρά εγκλήματα, όπως για ανθρωποκτονία εκ προθέσεως. Ενδέχεται επίσης οι δίκες να τελούν υπό περιορισμούς, όπως είναι οι διατάξεις περί παραγραφής ή η έλλειψη εξωεδαφικής δικαιοδοσίας.

Εγκλήματα πολέμου

Η ενσωμάτωση του ορισμού των εγκλημάτων πολέμου στην εθνική νομοθεσία έχει επιτευχθεί: 25 κράτη μέλη έχουν ορίσει το πεδίο εφαρμογής για το έγκλημα αυτό και έχουν προβλέψει την οικουμενική δικαιοδοσία για τη δίωξη των δραστών που βρίσκονται στο έδαφός τους.

²⁸ Για μια πληρέστερη εξέταση της ύπαρξης υποχρέωσης για δίωξη ή έκδοση, βλ. Claire Mitchell, 'Aut Dedere, aut Judicare: The Extradite or Prosecute Clause in International Law.' Τα παραρτήματα 2 και 4 του ανά χειράς εγγράφου αναφέρονται σε ορισμένες αποφάσεις των ΗΕ, οι οποίες σηματοδοτούν την ανάδυση της εν λόγω αρχής ως κανόνα του εθνικού διεθνούς δικαίου. Είναι διαθέσιμο στη διεύθυνση: <http://iheid.revues.org/312>.

²⁹ Βλ. την έκθεση της ΜΚΟ «Coalition for the International Criminal Court» (Συμμαχία για το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο), «Chart on the Status of Ratification and Implementation of the Rome Statute and the Agreement on Privileges and Immunities, Global Advocacy Campaign for the International Criminal Court», Μάιος 2012, που είναι διαθέσιμη στη διεύθυνση: http://www.iccnw.org/documents/Global_Ratificationimplementation_chart_May2012.pdf, και την έκθεση της Διεθνούς Αμνηστίας, «Universal Jurisdiction – A preliminary survey of legislation around the world – 2012 update», Οκτώβριος 2012, που είναι διαθέσιμη στη διεύθυνση: <http://www.amnesty.org/en/library/asset/IOR53/019/2012/en/2769ce03-16b7-4dd7-8ea3-95f4c64a522a/ior530192012en.pdf>

Ωστόσο, σε ένα κράτος μέλος δεν υπάρχει κανένας ορισμός των εγκλημάτων πολέμου στην ισχύουσα εθνική του νομοθεσία, ενώ σε άλλα δύο τα εγκλήματα αυτά καλύπτονται μόνον από τον Στρατιωτικό Ποινικό Κώδικα³⁰.

Εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας

Σε τρία κράτη μέλη, η εθνική νομοθεσία δεν περιλαμβάνει ορισμό ή αναφορά στα εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας ή δεν είναι πλήρως συμβατή με το Καταστατικό της Ρώμης³¹.

Γενοκτονία

Η ενσωμάτωση του ορισμού για το έγκλημα της γενοκτονίας στην εθνική νομοθεσία έχει επιτευχθεί σε όλα τα κράτη μέλη.

1.3 Προκλήσεις στην έρευνα και δίωξη για τα βασικά διεθνή εγκλήματα

Στο έγκλημα της γενοκτονίας, τα εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας και τα εγκλήματα πολέμου ανακύπτουν ορισμένες προκλήσεις για τους ανακριτές και τους εισαγγελείς. Η πολυπλοκότητα των σχετικών πραγματικών περιστατικών τα διακρίνει από την πλειονότητα των εσωτερικών εγκλημάτων και συνεπάγεται την ύπαρξη ιδιαίτερων προκλήσεων για τους ανακριτές, πολλές εκ των οποίων οξύνονται από το γεγονός ότι οι έρευνες διεξάγονται συχνά εκτός ΕΕ. Συνεπώς, οι ειδικευμένες ομάδες ενδέχεται να χρειαστεί να μεταβούν σε τρίτα κράτη για να συλλέξουν αποδείξεις, να εξοικειωθούν με τους τόπους των εγκλημάτων ή να εξετάσουν μάρτυρες. Επίσης, η νομική τους πολυπλοκότητα γεννά ιδιαίτερες προκλήσεις για τις εθνικές αρχές που επιδιώκουν να θεμελιώσουν τη δικαιοδοσία τους και να δικάσουν τους υπευθύνους μαζικών θηριωδιών.

1.3.1 Η πολυπλοκότητα των πραγματικών περιστατικών

α. Η φύση και η κλίμακα των εγκλημάτων

Τα βασικά διεθνή εγκλήματα τελούνται συχνά σε κλίμακα που δεν συγκρίνεται με αυτήν των εσωτερικών εγκλημάτων. Μπορεί να υπάρχουν εκατοντάδες και συχνά χιλιάδες άμεσα θύματα, πολλοί δράστες και πληθώρα μαρτύρων. Τα εγκλήματα αυτά διαπράττονται γενικώς με ιδιαίτερη και επαναλαμβανόμενη βαναυσότητα. Οι παράγοντες αυτοί έχουν ορισμένες συνέπειες για τους ανακριτές.

³⁰ Η Αυστρία δεν διαθέτει νομοθεσία για εγκλήματα πολέμου· η Δανία και η Ιταλία έχουν θεσπίσει διατάξεις περί εγκλημάτων πολέμου μόνον στον Στρατιωτικό Ποινικό Κώδικα, ο οποίος καλύπτει μόνον περιπτώσεις πράξεων που έχουν τελεστεί από το στρατιωτικό προσωπικό ή κατά αυτού. Βλ. «Extraterritorial Jurisdiction in the EU: A Study of the Laws and Practice in the 27 Member States of the EU», REDRESS/FIDH, Δεκέμβριος 2010, που είναι διαθέσιμη στην εξής διεύθυνση: http://www.redress.org/downloads/publications/Extraterritorial_Jurisdiction_In_the_27_Member_States_of_the_European_Union.pdf και <http://www.legal-tools.org>.

³¹ Πρόκειται για την Αυστρία, τη Δανία και την Ιταλία, αυτόθι.

☐ Γεωγραφική διασπορά των βάσεων των εγκλημάτων

Συχνότατα, τα βασικά διεθνή εγκλήματα συνίστανται σε συρροή διαφορετικών περιστατικών που συμβαίνουν κατά τη διάρκεια μακρών χρονικών περιόδων. Τείνουν να εμφανίζονται σε ευρείες γεωγραφικά περιοχές, οι οποίες συχνά περικλείουν πολλά χωριά, πόλεις και περιφέρειες και, κατά καιρούς, υπερβαίνουν τα σύνορα των κρατών. Επιπροσθέτως, η γεωγραφική απομόνωση των περιοχών όπου διεξάγονται συγκρούσεις εγείρει συχνά διάφορα εμπόδια. Σε ορισμένες καταστάσεις, είναι εξαιρετικά δυσχερές η επαφή με μάρτυρα ή με θύμα που βρίσκεται σε σπαρασόμενη από τον πόλεμο περιοχή. Η ταυτοποίηση, ο εντοπισμός και η επαφή με τα άτομα αυτά γεννούν σημαντικά οικονομικά και υλικοτεχνικά προβλήματα και θέτουν ουσιαστικούς περιορισμούς στους ανακριτές και τους εισαγγελείς που επιδιώκουν να προσάγουν ενώπιον της δικαιοσύνης τους φερόμενους ως δράστες.

☐ Εμπλέκεται μεγάλος αριθμός ατόμων.

Δεν αποτελεί έκπληξη ότι τα εγκλήματα αυτής της κλίμακας διαπράττονται συνήθως με τη συμμετοχή μεγάλου αριθμού δραστών. Οι δράστες μπορεί να ανήκουν σε κρατικούς φορείς, όπως τον στρατό και την αστυνομία, να είναι κρατικοί υπάλληλοι ή άμαχοι ή να ανήκουν σε μη κρατικούς φορείς, όπως παραστρατιωτικές ομάδες και ομάδες πολιτοφυλάκων. Τα εν λόγω εγκλήματα ενδέχεται να έχουν διαπραχθεί εντός «πολύπλοκων οργανωτικών δομών, οι οποίες δεν ακολουθούν το υπόδειγμα των παραδοσιακών ιεραρχικά οργανωμένων δομών»³². Το να κατανοήσουμε ποιοι φορείς συμμετείχαν στη διάπραξη των εγκλημάτων έχει ιδιαίτερη σημασία για τον καθορισμό του βαθμού συμμετοχής του φερόμενου ως δράστη και της θέσης του στην εγκληματική δομή. Πέραν της συμμετοχής μεγάλου αριθμού δραστών, τα βασικά διεθνή εγκλήματα χαρακτηρίζονται συχνά από μεγάλο αριθμό τόσο θυμάτων όσο και μαρτύρων.

☐ Σεξουαλικά εγκλήματα και εγκλήματα συνδεδεμένα με το φύλο

Η έρευνα και δίωξη εγκλημάτων σεξουαλικής βίας και εγκλημάτων συνδεδεμένων με το φύλο μπορεί να είναι ιδιαίτερα δύσκολη λόγω του ευαίσθητου χαρακτήρα των εγκλημάτων αυτών και του συναφούς κοινωνικού στίγματος, της ντροπής και του εξευτελισμού των θυμάτων και των μαρτύρων, του πλήγματος στην ιδιωτική τους ζωή και της πιθανότητας εκ νέου θυματοποίησής τους και βίωσης νέας τραυματικής εμπειρίας κατά τη διάρκεια της ποινικής δίκης. Οι μέχρι τώρα υποθέσεις έχουν καταδείξει την ανάγκη ικανών ανακριτών και εισαγγελέων με επαρκή κατάρτιση και γνώση, ώστε να θέτουν κατάλληλες ερωτήσεις σχετικά με ευαίσθητα ζητήματα, για τον προσδιορισμό των δραστών σεξουαλικών εγκλημάτων και για να εξετάζονται όλες οι περιστάσεις σχετικά με τη σεξουαλική βία, προκειμένου να διαπιστωθεί αν συγκεντρώνονται τα αναγκαία στοιχεία της υπόστασης του εγκλήματος της γενοκτονίας, των εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας και των εγκλημάτων πολέμου³³.

β. Ένα εύθραυστο περιβάλλον ανομίας μετά το έγκλημα

Τα βασικά διεθνή εγκλήματα μπορεί να διαπράττονται κατά τη διάρκεια ένοπλης σύγκρουσης ή λόγω της κατάρρευσης του κράτους δικαίου και της τάξης ή λόγω της καταστολής κατά του άμαχου πληθυσμού ή στο πλαίσιο βίαιων διακρίσεων ή διώξεων ή πολιτικής καταστολής ή στο πλαίσιο άλλων καταστάσεων.

³² Βλ. «ICC Office of the Prosecutor's Strategic Plan» 2012-2015, παρ. 3.

³³ Βλ. περαιτέρω τα συμπεράσματα της 16ης συνεδρίασης του Ευρωπαϊκού Δικτύου Σημείων Επαφής για την έρευνα και δίωξη της γενοκτονίας, των εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας και των εγκλημάτων πολέμου, 21-22 Μαΐου 2014, Χάγη, συμπεράσματα 5-8.

Οι εν λόγω συνθήκες αποτελούν εμπόδια για τις έρευνες, τα οποία μπορεί να εξακολουθούν να υπάρχουν ακόμη και μετά τη λήξη της σύγκρουσης ή της κρίσης.

☐ Κυβέρνηση που αδυνατεί ή δεν θέλει να συνεργαστεί

Σε τέτοιες καταστάσεις, το κράτος στην επικράτεια του οποίου διαπράχθηκαν τα εγκλήματα ενδέχεται να μη συνεργάζεται στην έρευνα, ιδίως αν τελούν υπό έρευνα αξιωματούχοι του εν λόγω κράτους. Οι εν λόγω αξιωματούχοι μπορούν να εγείρουν πολιτικά ή νομικά εμπόδια για να παρεμποδίσουν τις έρευνες. Για παράδειγμα, ενδέχεται η εθνική νομοθεσία να μην επιτρέπει τέτοιες έρευνες, οι νόμοι να είναι αποτέλεσμα χειραγώγησης από κυβερνητικά στελέχη ή να επιβάλλονται ταξιδιωτικοί περιορισμοί στους ανακριτές. Σε περιπτώσεις που η κυβέρνηση συνεργάζεται, ενδέχεται να υπάρχουν άλλοι παράγοντες που εμποδίζουν τις έρευνες. Για παράδειγμα, ενδέχεται το κράτος να μην διαθέτει δημόσιες δομές ή εγκαταστάσεις που να λειτουργούν άρτια και αποτελεσματικά, με αποτέλεσμα να μην μπορούν να υπάρξουν κατάλληλοι δίαυλοι συνεργασίας και συνακόλουθα αμοιβαία δικαστική συνδρομή μεταξύ των κρατών.

☐ Προβλήματα ασφάλειας

Μπορεί να βρίσκεται σε εξέλιξη ένοπλη σύγκρουση στο υπό έρευνα κράτος ή, ακόμη και αν αυτό δεν συμβαίνει, μπορεί να είναι εξαιρετικά δύσκολη ή επικίνδυνη η πρόσβαση σε ορισμένες περιοχές για τη συλλογή αποδεικτικών στοιχείων, λόγω των καταστρεπτικών επιπτώσεων της σύγκρουσης στην υποδομή του κράτους ή απλώς επειδή οι αρχές του κράτους δεν ελέγχουν ορισμένα τμήματα του εδάφους τους. Σε ορισμένες περιοχές μπορεί να βρίσκονται βόμβες νάρκες ή άλλες μορφές πυρομαχικών που δεν έχουν εκραγεί. Η ασφάλεια των προσώπων που σχετίζονται με την έρευνα, τη δίωξη και τη δίκη των φερόμενων ως δραστών βασικών διεθνών εγκλημάτων (ανακριτών, εισαγγελέων, συνηγόρων υπεράσπισης, δικαστών, μαρτύρων, θυμάτων, διερμηνέων και του δράστη ή των δραστών) απαιτεί εκ των προτέρων προετοιμασία και πόρους. Ο συνολικός σχεδιασμός της έρευνας και η αξιολόγηση των απειλών κατά της ασφάλειας, ώστε να καθοριστούν τα προβλήματα ασφάλειας για τη διεξαγωγή έρευνας αποτελούν κρίσιμα μέτρα για την ελαχιστοποίηση του εν λόγω κινδύνου.

☐ Η ταυτοποίηση των μαρτύρων και των θυμάτων

Σε περιόδους σύγκρουσης, τα μητρώα των ληξιαρχείων συχνά καταστρέφονται, χάνονται ή δεν τηρούνται σωστά ή απλώς δεν υπάρχουν. Επιπλέον, πολλοί μάρτυρες και θύματα, και συχνά και οι ίδιοι οι δράστες, εγκαταλείπουν την περιοχή λόγω της εύθραυστης κατάστασης ασφάλειας ή λόγω του φόβου των αντιποίνων. Οι καταστάσεις αυτές θέτουν σημαντικά εμπόδια στην ταυτοποίηση και τον εντοπισμό των μαρτύρων και των θυμάτων, στη διατήρηση της επαφής μαζί τους, καθώς και στην ανεύρεση των στοιχείων που συνδέουν τα άτομα αυτά τόσο μεταξύ τους όσο και με τη βάση του εγκλήματος. Ορισμένες εθνικές αρχές προσπάθησαν να παροτρύνουν τα θύματα και τους μάρτυρες που εισέρχονταν στο έδαφός τους να αναφέρουν τις εμπειρίες τους κατά τη διαδικασία εισόδου στη χώρα³⁴.

³⁴ Για παράδειγμα, οι υπάλληλοι των υπηρεσιών μετανάστευσης στη Γερμανία ζητούν από τους αιτούντες άσυλο που προέρχονται από τη Συρία να συμπληρώσουν έντυπο που περιέχει ερώτηση σχετικά με το αν έχουν γίνει μάρτυρες εγκλημάτων πολέμου και, εφόσον αυτό συμβαίνει, να δώσουν λεπτομέρειες. Βλ. Human Rights Watch, «The Long Arm of Justice: Lessons from specialised war crimes units in France, Germany and the Netherlands», Σεπτέμβριος 2014, σ. 10, http://www.hrw.org/sites/default/files/reports/IJ0914_ForUpload.pdf.

Προκειμένου να διασφαλιστεί ότι οι έρευνες για τα βασικά διεθνή εγκλήματα διεξάγονται σφαιρικά, η εξέταση των καταθέσεων όλων των θιγόμενων μερών και όλων των διαθέσιμων αποδεικτικών στοιχείων, η συνεργασία μεταξύ των αρχών των εμπλεκόμενων κρατών και, ιδίως, μεταξύ των αρχών μετανάστευσης, επιβολής του νόμου και δίωξης των κρατών μελών αποτελούν αναγκαία βήματα για να διευκολυνθεί η ταυτοποίηση των ουσιαστών μαρτύρων.

□ Η υποστήριξη και η προστασία των θυμάτων και των μαρτύρων

Οι αρχές έρευνας και δίωξης έρχονται συχνά αντιμέτωπες με ιδιαίτερα ζητήματα σχετικά με τα θύματα και τους μάρτυρες και θα πρέπει να καθοδηγούνται από την του «μη βλάπτειν». Ενδέχεται τα θύματα ή οι μάρτυρες να φοβούνται τις επιπτώσεις που θα υποστούν αν καταθέσουν κατά των φερόμενων ως δραστών³⁵. Οι ύποπτοι που έχουν σημαντική επιρροή στις περιοχές των συγκρούσεων ενδέχεται να ασκούν πίεση στα πρόσωπα που θα μπορούσαν να καταθέσουν κατά αυτών. Επιπροσθέτως, θα πρέπει να υπάρχει μέριμνα ώστε να θύματα και οι μάρτυρες να λαμβάνουν κατάλληλη ψυχολογική στήριξη για να προστατευτούν από την εκ νέου θυματοποίησή τους. Μπορεί να προκύψουν και άλλες προκλήσεις σχετικά με τη χρήση πραγματογνωμόνων, καθώς και σε σχέση με την ταυτοποίηση και τον εντοπισμό σοβαρών και αξιόπιστων μαρτύρων. Για πρακτικούς ή άλλους λόγους, η κατάθεση δίδεται συχνά μέσω τηλεοπτικής συνεδρίασης, στερούμενη τα πλεονεκτήματα της ζωντανής κατάθεσης. Επιπροσθέτως, λόγω του χαρακτήρα ορισμένων κοινωνιών ή της αναπόφευκτης αναγνώρισης, η διαφύλαξη της μυστικότητας της ανάκρισης στο πεδίο της έρευνας είναι συχνά δύσκολη. Τα προβλήματα αυτά οξύνονται όταν τα θύματα, οι μάρτυρες και/ή οι οικογένειές τους κατοικούν εκτός των κρατών μελών. Λόγω των προκλήσεων σχετικά με την προστασία τους στις συνθήκες αυτές, απαιτείται συνολική αξιολόγηση του κινδύνου από την έναρξη της έρευνας.

Πέραν της στήριξης και της προστασίας των θυμάτων και των μαρτύρων, οι εθνικές αρχές υπέχουν και άλλες υποχρεώσεις, όπως την υποχρέωση να επιτρέψουν στα θύματα να συμμετέχουν στη διαδικασία και την υποχρέωση να καταστήσουν δυνατή την άσκηση άλλων δικαιωμάτων, όπως τα δικαιώματα νομικής εκπροσώπησης, προστασίας και στήριξης, καθώς και το δικαίωμα αποζημίωσης³⁶. Η παροχή της εν λόγω στήριξης μπορεί ωστόσο να παρουσιάζει δυσκολίες, ιδίως για τα θύματα που κατοικούν στο εξωτερικό. Για την παροχή κατάλληλης στήριξης ενδέχεται να απαιτείται να εφαρμόσουν οι αρχές στρατηγική επικοινωνίας από την αρχή της υπόθεσης και να προσφέρουν δραστηριότητες προβολής σε σχέση με τις διεξαγόμενες έρευνες και δίκες, προκειμένου να ενημερωθούν τα θύματα σχετικά με τη διαδικασία και τα δικαιώματά τους, καθώς και να ενθαρρυνθούν για να προσέλθουν.

³⁵ Για παράδειγμα, στην υπόθεση Mprambara, μάρτυρας ήλθε σε επικοινωνία με τις ολλανδικές αρχές και ανέφερε ότι ένιωθε φόβο διότι τον προσέγγισαν συγγενείς του κατηγορούμενου. Βλ. Human Rights Watch, «The Long Arm of Justice: Lessons from specialised war crimes units in France, Germany and the Netherlands», Σεπτέμβριος 2014, σ. 49-50, http://www.hrw.org/sites/default/files/reports/IJ0914_ForUpload.pdf.

³⁶ Βλ. οδηγία 2012/29/ΕΕ για τη θέσπιση ελάχιστων προτύπων σχετικά με τα δικαιώματα, την υποστήριξη και την προστασία των θυμάτων της εγκληματικότητας, καθώς και το έγγραφο καθοδήγησης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη μεταφορά στο εσωτερικό δίκαιο και την εφαρμογή της οδηγίας 2012/29/ΕΕ, Δεκέμβριος 2013.

☐ Επιπτώσεις ως προς τον χρόνο

Από τη φύση τους, οι έρευνες και οι διώξεις πραγματοποιούνται μετά τα γεγονότα, στην περίπτωση όμως του εγκλήματος της γενοκτονίας, των εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας και των εγκλημάτων πολέμου, οι έρευνες και οι διώξεις ενδέχεται να πραγματοποιηθούν μετά από αρκετά χρόνια ή και δεκαετίες. Συνήθως, τα βασικά διεθνή εγκλήματα δεν παραγράφονται. Για τον λόγο αυτό, η διεξαγωγή δίκης είναι δυνατή για όσο χρονικό διάστημα οι δράστες βρίσκονται εν ζωή. Ωστόσο, με την πάροδο του χρόνου μεταξύ της τέλεσης του εγκλήματος και της έρευνας, αυξάνονται και οι δυσκολίες στη συλλογή αξιόπιστων αποδεικτικών στοιχείων. Για παράδειγμα, το εγκληματολογικό υλικό ενδέχεται να απολεσθεί ή να αλλοιωθεί και τα αρχεία να καταστραφούν, ενώ και η μνήμη των μαρτύρων είναι πιο επιρρεπής σε λάθη.

γ. *Χαρακτήρας των πληροφοριών*

☐ Όγκος των πληροφοριών και χειρισμός της υπόθεσης

Αφενός, οι ανακριτές έρχονται αντιμέτωποι με την έλλειψη άμεσων αποδείξεων λόγω διαφόρων παραγόντων, όπως είναι ο χρόνος που έχει διαρρεύσει μεταξύ της τέλεσης της πράξης και της έρευνας, η ύπαρξη πολλών δραστών ή η μη καταγραφή, για παράδειγμα, διαταγής που συνδέει τον δράστη με τη σκηνή του εγκλήματος. Αφετέρου, οι ανακριτές μπορεί να βρεθούν αντιμέτωποι με ιδιαίτερα μεγάλο όγκο δυνητικά χρήσιμων πληροφοριών, οι οποίες μπορούν να αξιοποιηθούν στις έρευνες. Η ενοποίηση και η διαχείριση τέτοιων τεράστιων όγκων πληροφοριών απαιτεί ικανούς επαγγελματίες, μεταφραστές και ανακριτές, καθώς και τη διάθεση διοικητικών και άλλων πόρων. Οι ανακριτές έχουν επίσης απέναντί τους διάφορες πηγές πληροφοριών που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν ως αποδεικτικά στοιχεία. Οι πληροφορίες αυτές μπορούν να είναι: 1) δημόσιες, όπως είναι οι αναφορές διακυβερνητικών οργανισμών, ΜΚΟ και άλλων διεθνών οργανώσεων στα μέσα ενημέρωσης και στο διαδίκτυο (για παράδειγμα στο YouTube ή στο Facebook) 2) διαβαθμισμένες πληροφορίες, όπως αυτές που προέρχονται από διάφορες εθνικές ή διεθνείς υπηρεσίες πληροφοριών ή 3) πληροφορίες από διεθνή και εθνικά έγγραφα περιορισμένης πρόσβασης, τα οποία προέρχονται, για παράδειγμα, από αστυνομικές έρευνες ή από τις υπηρεσίες μετανάστευσης. Παρότι τόσο οι δημόσιες όσο και οι διαβαθμισμένες πληροφορίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως δυνητικές πηγές αποδεικτικών στοιχείων για τη δίκη, ο όγκος των πληροφοριών αυτών, καθώς και η διαχείριση και η επανεξέτασή τους, αποτελεί πρόκληση για τους ανακριτές και τους εισαγγελείς.

☐ Διερμηνεία και μετάφραση

Η εξεύρεση ουδέτερων, διαθέσιμων και αξιόπιστων διερμηνέων σε μία περιοχή σύγκρουσης μπορεί να αποδειχθεί προβληματική. Σε ορισμένες περιπτώσεις, η γλώσσα του τοπικού πληθυσμού ή των εμπλεκόμενων ενδέχεται να είναι εξαιρετικά σπάνια ή να ομιλείται αποκλειστικά από μία από τις ομάδες που εμπλέκονται στη σύγκρουση³⁷. Περαιτέρω, δεδομένης της πολυπλοκότητας των πραγματικών περιστατικών στις υποθέσεις αυτές, ενδέχεται να πρέπει να μεταφραστεί μεγάλος όγκος δυνητικά χρήσιμων στοιχείων.

³⁷ Για παράδειγμα, σχετικά με τον πόλεμο Ερυθραίας - Αιθιοπίας, το Διαιτητικό Δικαστήριο βρέθηκε αντιμέτωπο με καταθέσεις που πέρασαν από τέσσερα στρώματα μετάφρασης. Βλ. «Litigating War: Mass Civil Injury and the Eritrea-Ethiopia Claims Commission», Sean D. Murphy, Won Kidane, Thomas R. Snider, σ. 86.

☐ Η σημασία των μαρτυρικών καταθέσεων

Δεδομένου ότι συχνά οι δράστες βασικών διεθνών εγκλημάτων δεν αφήνουν ανιχνεύσιμα έγγραφα ή αρχεία, οι μαρτυρικές καταθέσεις αποτελούν ζωτικό στοιχείο για την επιτυχή θεμελίωση του κατηγορητηρίου κατά του δράστη. Στις περιπτώσεις αυτές ωστόσο, οι ανακριτές αντιμετωπίζουν συχνά ζητήματα όπως η βίωση της δίκης ως τραυματικής εμπειρίας για τους μάρτυρες, ο επηρεασμός μαρτύρων ή η εκ νέου θυματοποίηση και η αξιοπιστία. Η κόπωση των μαρτύρων μπορεί επίσης να προκαλέσει σημαντικά προβλήματα, ιδίως αν οι μάρτυρες έχουν προηγουμένως καταθέσει τις μαρτυρίες τους πολλές φορές και σε διάφορους φορείς (εργαζόμενους σε ανθρωπιστικές οργανώσεις, ΜΚΟ, μέσα ενημέρωσης, διεθνείς ανακριτές κλπ.). Επιπροσθέτως, οι μάρτυρες μπορεί να υποφέρουν από απώλεια μνήμης ή σύγχυση, καθώς οι μνήμες τους εξασθενούν μετά από την πάροδο μακρού χρονικού διαστήματος³⁸. Λόγω των πολύπλοκων ζητημάτων που εγείρονται σε ό,τι αφορά τις καταθέσεις μαρτύρων και θυμάτων στις υποθέσεις αυτές, οι ανακριτές βασικών διεθνών εγκλημάτων πρέπει να έχουν την αναγκαία εκπαίδευση, ώστε να είναι ικανοί να διεξάγουν αποτελεσματικά συνεντεύξεις και ανακρίσεις. Επιπλέον, οι ανακριτές πρέπει να αναγνωρίσουν την ανάγκη αναζήτησης άλλων αποδεικτικών μέσων, όπως είναι τα έγγραφα ή το εγκληματολογικό υλικό.

δ. Πρακτικά ζητήματα

☐ Αριθμός των πιθανών ερευνών και ιεράρχησή τους

Τα εθνικά συστήματα ποινικής δικαιοσύνης των κρατών μελών έρχονται συχνά αντιμέτωπα με μεγάλο αριθμό υπόπτων στα βασικά διεθνή εγκλήματα. Η αποτελεσματικότητα των πολυάριθμων παράλληλων ερευνών μπορεί να πληγεί λόγω του ανεπαρκούς αριθμού εκπαιδευμένων στελεχών, των ανεπαρκών πόρων ή των περιορισμένων διοικητικών δυνατοτήτων. Κατά συνέπεια, οι αρμόδιες αρχές πρέπει συχνά να ιεραρχήσουν τις εν εξελίξει προσπάθειές τους και να επικεντρωθούν στην εκδίκαση υποθέσεων όπου μπορεί να συγκροτηθεί ένα άρτιο κατηγορητήριο κατά των υπόπτων. Η εν λόγω ιεράρχηση μπορεί να βασίζεται σε ορισμένους παράγοντες, όπως είναι οι διαθέσιμοι πόροι και ο όγκος του διαθέσιμου αποδεικτικού υλικού και των σχετικών πληροφοριών.

☐ Τόπος εργασιών

Οι έρευνες πραγματοποιούνται συχνά σε μη οικείο γεωγραφικό χώρο· εξαιτίας αυτού μπορεί να προκύψουν διάφορα πρακτικά εμπόδια. Για τη σωστή οργάνωση του ταξιδιού, ο ανακριτής βασικών διεθνών εγκλημάτων που διαπράχθηκαν σε τρίτο κράτος οφείλει να έχει εκ των προτέρων γνώση του κλίματος, των μετεωρολογικών συνθηκών, της οδικής υποδομής και των λοιπών προβλημάτων ως προς την πρόσβαση που μπορεί να ανακύψουν, καθώς και να κατανοήσει τις επιπτώσεις που μπορεί να έχουν οι παράγοντες αυτοί στη συλλογή αποδείξεων. Μπορεί να απαιτηθούν εντατικές προετοιμασίες για τις έρευνες σε μη οικείες

³⁸ Για παράδειγμα, η Αργεντινή και η Γουατεμάλα άρχισαν μόλις πρόσφατα έρευνες σχετικά με τις μαζικές θηριωδίες που διαπράχθηκαν στο έδαφός τους, παρά το γεγονός ότι οι θηριωδίες διαπράχθηκαν τη δεκαετία του 1980. Οι χώρες της Βαλτικής ερευνούν τα εγκλήματα που διαπράχθηκαν τη δεκαετία του 1950, στις αρχές της σοβιετικής κατοχής. Οι έρευνες και οι διώξεις για τα εγκλήματα που διαπράχθηκαν στην πρώην Γιουγκοσλαβία στις αρχές της δεκαετίας του 1990 βρίσκονται σε εξέλιξη τόσο στο Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο για την Πρώην Γιουγκοσλαβία όσο και σε δικαστήρια σε εθνικό επίπεδο. Ομοίως, διεξάγονται ακόμη έρευνες και δίκες για εγκλήματα που διαπράχθηκαν κατά τη διάρκεια της γενοκτονίας στη Ρουάντα το 1994.

περιοχές, όπως για παράδειγμα εμβολιασμοί κατά ασθενειών, ειδικός ηλεκτρολογικός και άλλος εξοπλισμός.

☐ Ειδική εμπειρογνωμοσύνη

Οι δίκες των υπόπτων βασικών διεθνών εγκλημάτων απαιτούν πάντοτε ευρεία κατανόηση πρόσθετων πεδίων εμπειρογνωμοσύνης, πέραν του ισχύοντος νομικού πλαισίου. Τόσο η κατηγορούσα αρχή όσο και η υπεράσπιση καταφεύγουν συχνά σε εμπειρογνώμονες για να καταθέσουν για συγκεκριμένες πτυχές ορισμένης σύγκρουσης. Οι ανακριτές, οι εισαγγελείς και οι δικαστές πρέπει να είναι εξοικειωμένοι με τα σχετικά πεδία γνώσης, όπως τη στρατιωτική οργάνωση και τις στρατιωτικές δομές και επιχειρήσεις, τους διάφορους τύπους οπλισμού, ναρκών και πυρομαχικών, τη βαλλιστική και την εγκληματολογική έρευνα, καθώς και τους γεωπολιτικούς και κοινωνικοπολιτισμικούς παράγοντες που διαδραματίζουν ρόλο στις βίαιες συγκρούσεις. Επιπροσθέτως, οι αρμόδιες αρχές θα πρέπει να έχουν πρόσβαση στη γνώση των εμπειρογνομόνων στους τομείς της αστυνομίας, της ασφάλειας, της πολιτικής και της ιστορίας σχετικά με το κράτος όπου τελέστηκε το έγκλημα.

☐ Κοινωνία

Ο τοπικός πληθυσμός στην περιοχή της σύγκρουσης όπου τελέστηκαν τα εγκλήματα έχει συχνά διαφορετική ή μη οικεία νοοτροπία και διαφορετικό αξιακό σύστημα ή κανόνες συμπεριφοράς. Περαιτέρω, τα βασικά διεθνή εγκλήματα διαπράττονται συχνά από ή κατά ατόμων που ανήκουν σε διαφορετικές ομάδες με αντιτιθέμενες πολιτικές ή οικονομικές απόψεις και διαφορετικά χαρακτηριστικά ως προς τη νοοτροπία, την εθνότητα και την ιστορία τους. Οι ανακριτές, οι εισαγγελείς και οι δικαστές πρέπει να έχουν ουσιαστική κατανόηση των εν λόγω κοινωνιακών παραγόντων, για να κατοχυρώσουν τον ασφαλή και άρτιο χειρισμό των υποθέσεων αυτών.

☐ Έλλειψη μέσων δικαστικής συνεργασίας

Οι ανακριτές και οι εισαγγελείς έρχονται συχνά αντιμέτωποι με την έλλειψη δικαστικών μέσων και τη συνακόλουθη έλλειψη νομικής βάσης για την αμοιβαία δικαστική συνδρομή και την έκδοση ατόμων σε τρίτα κράτη. Σε τέτοιες καταστάσεις, οι αρμόδιες εθνικές αρχές αναγκάζονται, στην καλύτερη περίπτωση, να βασιστούν σε *ad hoc* συμφωνίες συνεργασίας (οι οποίες εξαρτώνται εν πολλοίς από την πολιτική βούληση ξένων κρατών και απαιτούν σημαντική επένδυση χρόνου και πόρων) ή, στη χειρότερη περίπτωση, βρίσκονται σε πλήρη αδυναμία να συνεργαστούν.

1.3.2 Η νομική πολυπλοκότητα

☐ Στοιχεία του ευρύτερου πλαισίου

Πέραν της απόδειξης περί πλήρωσης της αντικειμενικής (*actus reus*) και της υποκειμενικής (*mens rea*) υπόστασης ενός βασικού διεθνούς εγκλήματος, είναι επίσης αναγκαία η προσαγωγή αποδείξεων για ειδικά στοιχεία του ευρύτερου πλαισίου³⁹. Για παράδειγμα, προκειμένου να αποδειχθεί ότι έχουν διαπραχθεί εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας, πρέπει να προσαχθούν στοιχεία που αποδεικνύουν ότι τα εγκλήματα αποτελούσαν μέρος ευρείας ή συστηματικής επίθεσης κατά άμαχου πληθυσμού, ενώ, σε ό,τι αφορά τα εγκλήματα πολέμου, πρέπει να προσαχθούν στοιχεία για να αποδειχθεί ότι το έγκλημα τελέστηκε σε περιβάλλον διεθνούς ή μη διεθνούς ένοπλης σύγκρουσης.

☐ Ουσιαστική εφαρμογή

Σύμφωνα με την αρχή της συμπληρωματικότητας, η οποία κατοχυρώνεται στο Καταστατικό της Ρώμης, η πρωτογενής δικαιοδοσία έρευνας και δίωξης των υπόπτων διάπραξης του εγκλήματος της γενοκτονίας, καθώς και εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας και εγκλημάτων πολέμου ανήκει στα συμβαλλόμενα κράτη. Όπως έχει ήδη αναφερθεί, η εν λόγω ευθύνη όλων των κρατών για την προσαγωγή των δραστών βασικών διεθνών εγκλημάτων σε δίκη πηγάζει από δέσμη διεθνών υποχρεώσεων κατά πολύ ευρύτερων από αυτές που προβλέπονται στο Καταστατικό της Ρώμης. Ωστόσο, η σωστή λειτουργία του συστήματος της συμπληρωματικότητας απαιτεί κατάλληλη εφαρμογή των υποχρεώσεων που προβλέπει το Καταστατικό της Ρώμης, ώστε να μπορούν οι εθνικές αρχές να διεξάγουν δίκες σύμφωνα με τους κατοχυρωμένους κανόνες του διεθνούς ποινικού δικαίου. Στην πράξη, η συμπληρωματικότητα σημαίνει ότι τα συμβαλλόμενα κράτη δεν πρέπει μόνον να ενσωματώσουν στο εθνικό δίκαιο ως εγκλήματα τα εγκλήματα που προβλέπει το Καταστατικό της Ρώμης, αλλά και να μεριμνούν ώστε να γίνεται κατάλληλη εφαρμογή εννοιών, όπως είναι η ευθύνη διοίκησης ή ανώτερη ευθύνη, και να υπάρχουν οι κατάλληλοι κανόνες σχετικά με τη δικαιοδοσία, τις ποινές, την ασυλία δικαιοδοσίας και την παραγραφή, σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο. Η εφαρμογή σε εθνικό επίπεδο των κανόνων του διεθνούς δικαίου αποδεικνύεται ορισμένες φορές ανεπαρκής σε ό,τι αφορά την εκπλήρωση των διεθνών υποχρεώσεων, με αποτέλεσμα να πλήττεται η εκπλήρωση όλων των υποχρεώσεων του κράτους σχετικά με τη συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις ή την έρευνα και δίωξη.

☐ Διεθνείς ασυλίες

Ορισμένοι κρατικοί αξιωματούχοι, όπως είναι οι αρχηγοί κρατών ή κυβερνήσεων, οι υπουργοί Εξωτερικών, οι διαπιστευμένοι διπλωμάτες, το προσωπικό διεθνών οργανισμών⁴⁰, καθώς και μέλη επίσημων αποστολών μπορεί να χαίρουν ασυλίας σε ό,τι αφορά την ποινική δικαιοδοσία σε συγκεκριμένες περιπτώσεις⁴¹.

³⁹ Βλ. σχετικά με τα εγκλήματα που αναφέρονται στο Καταστατικό της Ρώμης του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου, «Elements of Crimes of the International Criminal Court, ICC-ASP/1/3 αρ.108», U.N. Doc. PCNICC/2000/1/Add.2 (2000).

⁴⁰ Βλ. Σύμβαση περί προνομίων και ασυλιών των Ηνωμένων Εθνών, 1 U.N.T.S. 15, 13 Φεβρουαρίου 1946, Άρθρα V-VII.

⁴¹ Βλ. την υπόθεση σχετικά με το ένταλμα σύλληψης της 11 Απριλίου 2000 (Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό κατά Βελγίου), 2002 Διεθνές Δικαστήριο. Ωστόσο, η ασυλία αυτή αίρεται μόλις το πρόσωπο παύει να ασκεί τη σχετική λειτουργία (μία εκ των αναφερόμενων ανωτέρω λειτουργιών). Βλ. επίσης την απόφαση του Ομοσπονδιακού Ποινικού Δικαστηρίου της Ελβετίας της 25ης Ιουλίου 2012, η οποία είναι διαθέσιμη στην εξής διεύθυνση: <http://www.trial-ch.org/en/activities/litigation/trials-cases-in-switzerland/khaled-nezzar-algeria-2011.html>. Βλ. Σύμβαση περί προνομίων και ασυλιών των Ηνωμένων Εθνών, 1 U.N.T.S. 15, 13 Φεβρουαρίου 1946, Άρθρα V-VII.

Όταν ενυπάρχει δυνητικά ένταση μεταξύ της ασυλίας και της ατομικής ποινικής ευθύνης, οι ανακριτικές και οι εισαγγελικές αρχές, καθώς και οι αρχές δικαστικής συνδρομής πρέπει να διαδραματίσουν τον ρόλο τους σε ό,τι αφορά τη σωστή εφαρμογή των κανόνων περί διεθνούς ασυλίας και, συνεπώς, τη διασφάλιση ότι τα πρόσωπα που χαίρουν ασυλίας όσον αφορά την άσκηση της εθνικής ποινικής δικαιοδοσίας δεν συλλαμβάνονται και δεν κρατούνται παρανόμως και, αντιστρόφως, ότι δεν γίνεται κατάχρηση της ασυλίας για να προστατευτούν αδικαιολογήτως άτομα έναντι της ποινικής τους ευθύνης για τη διάπραξη σοβαρότατων εγκλημάτων⁴².

Η διάπραξη του εγκλήματος της γενοκτονίας, καθώς και εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας και εγκλημάτων πολέμου δεν μπορεί να γίνει αποδεκτή ως αποτελούσα μέρος επίσημων καθηκόντων. Λόγω της έλλειψης σαφήνειας σε εθνικό επίπεδο και των διαφορετικών αποφάσεων για παρόμοιες καταστάσεις, το ζήτημα των διεθνών κανόνων περί ασυλίας αποτελεί χώρο αβεβαιότητας και έλλειψης νομικής προβλεψιμότητας. Το καθεστώς των ασυλιών για ορισμένους δημόσιους αξιωματούχους σε ό,τι αφορά το έγκλημα της γενοκτονίας, τα εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας και τα εγκλήματα πολέμου εξακολουθεί να μην ορίζεται πολύ καλά.

☐ Η απόδειξη της σύνδεσης με τον φερόμενο ως δράστη

Η απόδειξη της σύνδεσης μεταξύ του φερόμενου ως δράστη και της βάσης του εγκλήματος αποτελεί απαραίτητο βήμα για την απόδειξη της ατομικής ποινικής ευθύνης προσώπων που εμπλέκονται σε βασικό διεθνές έγκλημα. Πέραν της αυτουργίας, το διεθνές ποινικό δίκαιο αναγνωρίζει και άλλα είδη ποινικής ευθύνης για βασικά διεθνή εγκλήματα. Η ευθύνη για τα εγκλήματα μπορεί επομένως να βασίζεται τόσο στην αυτουργία σε ορισμένη πράξη όσο και σε διάφορα είδη έμμεσης συμμετοχής, ανάλογα με το εθνικό σύστημα ποινικής δικαιοσύνης του κράτους που ερευνά και διώκει το έγκλημα. Η απόσταση μεταξύ του προσώπου που σχεδίασε ή διέταξε τη διάπραξη ενός τέτοιου εγκλήματος και του τόπου όπου τα εγκλήματα αυτά πράγματι διαπράχθηκαν δημιουργεί προκλήσεις τόσο για τους ανακριτές όσο και για τους εισαγγελείς. Η *de facto* θέση ανωτέρου, η οποία δεν τεκμηριώνεται από αρχεία ή άλλες αποδείξεις αποτελεί άλλη μία περιπλοκή, με την οποία έρχονται αντιμέτωπα τα συστήματα δικαιοσύνης, καθώς η ιεραρχική πυραμίδα στις σύγχρονες πολεμικές συγκρούσεις διατρέχει συχνά ταυτοχρόνως τη διοικητική, την πολιτική, την αστυνομική και τη στρατιωτική δομή.

☐ Διάφορες πηγές δικαίου

Πέραν των κανόνων που περιέχονται σε εθνικούς ποινικούς κώδικες, οι ανακριτές, οι εισαγγελείς και οι δικαστές πρέπει να τηρούν και κανόνες προερχόμενους από άλλες πηγές, όπως είναι οι διεθνείς ποινικοί κανόνες, που πηγάζουν από συνθήκες ή από το εθιμικό δίκαιο, το διεθνές ανθρωπιστικό δίκαιο και το δίκαιο για τα ανθρώπινα δικαιώματα, όπως και διάφορους δευτερογενείς κανόνες, όπως είναι οι πηγάζοντες από τη νομολογία των δικαστηρίων σε άλλες δικαιοδοσίες, τη νομολογία των διεθνών δικαστηρίων (όπως του *ad hoc* Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου για την πρώην Γιουγκοσλαβία (ΔΠΔΠΓ), του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου για τη Ρουάντα (ΔΠΔΡ), του Διεθνούς Δικαστηρίου (ΔΔ) και του ΔΠΔ), και από τη θεωρία. Η θεμελίωση επιτυχούς κατηγορητηρίου απαιτεί επομένως ευρύτατη γνώση των εν λόγω πηγών δικαίου και της εφαρμογής των σχετικών κανόνων, είτε για διεθνή είτε για εσωτερική ένοπλη σύγκρουση, καθώς και αρτιότητα επίπεδο εμπειρογνωμοσύνης από τις ανακριτικές και τις εισαγγελικές αρχές σε εθνικό επίπεδο.

⁴² Το δίκτυο έχει συζητήσει το ζήτημα των διεθνών κανόνων που αφορούν τη διεθνή ασυλία και τις εθνικές πρακτικές στο ζήτημα αυτό κατά τη 14η συνεδρίασή του που πραγματοποιήθηκε στις 17-18 Απριλίου 2013.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ: ΔΕΣΜΕΥΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΑΤΙΜΩΡΗΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ ΚΑΙ ΤΑ ΚΡΑΤΗ ΜΕΛΗ ΤΗΣ

2.1 Σε ευρωπαϊκό επίπεδο

Η ΕΕ εδράζεται στις αρχές της ελευθερίας, της δημοκρατίας, του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών και του κράτους δικαίου, συμπεριλαμβανομένης της ανάγκης να τεθεί τέρμα στην νοοτροπία ατιμωρησίας και να δίδονται οι υπεύθυνοι του εγκλήματος της γενοκτονίας, εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας και εγκλημάτων πολέμου.

Η ΕΕ έχει αποδείξει τη ισχυρή της προσήλωση στην ανάληψη εξωτερικής δράσης σε αυτόν τον τομέα, ιδίως μέσω της συνεργασίας της με το ΔΠΔ.⁴³ της πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τα ανθρώπινα δικαιώματα.⁴⁴ και του κοινού εγγράφου εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής για την προώθηση της αρχής της συμπληρωματικότητας.⁴⁵ Τα έγγραφα αυτά, ωστόσο, προωθούν τη συνέχιση της καταπολέμησης της ατιμωρησίας σε διεθνές επίπεδο, και εστιάζουν σε τρίτα κράτη, αποδίδοντας λιγότερη προσοχή στην εσωτερική διάσταση της πολιτικής της ΕΕ. Η ΕΕ έχει δεσμευθεί για την καταπολέμηση των εγκλημάτων αυτών σε εσωτερικό επίπεδο, όπως αποδεικνύει η σύσταση του Δικτύου το 2002⁴⁶ και της Γραμματείας του Δικτύου το 2011.⁴⁷ Επιπλέον, στην απόφαση 2003/335/ΔΕΥ του Συμβουλίου τα κράτη μέλη καλούνται να ενισχύσουν τη συνεργασία μεταξύ των εθνικών μονάδων, και να αξιοποιήσουν στο έπακρο την ικανότητα των αρχών επιβολής του νόμου σε διάφορα κράτη μέλη να συνεργάζονται ουσιαστικά στον τομέα της διεξαγωγής ερευνών και της άσκησης δίωξης κατά προσώπων που φέρονται ως δράστες σοβαρών διεθνών εγκλημάτων.⁴⁸ Το άρθρο 2 της προαναφερόμενης απόφασης του Συμβουλίου ορίζει ότι τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα για την ενημέρωση των αρχών επιβολής του νόμου σχετικά με την παρουσία προσώπων φερομένων ως δραστών και για την εξασφάλιση της ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των εθνικών αρχών επιβολής του νόμου και των αρχών μετανάστευσης. Επιπλέον, η ΕΕ έχει υπογραμμίσει τη σημασία της συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών, τρίτων κρατών και διεθνών δικαστηρίων καθώς και τη σημασία της συνέπειας και της συνοχής στις πράξεις και τις πολιτικές της.

⁴³ Βλ., λ.χ., την απόφαση 2011/168/ΚΕΠΠΑ του Συμβουλίου της 21ης Μαρτίου 2011 σχετικά με το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο, ΕΕ L 76/56 της 22ας Μαρτίου 2011, και το Σχέδιο Δράσης του της 12ης Ιουλίου 2011 (έγγρ.12080/11 του Συμβουλίου).

⁴⁴ Βλ., λ.χ., την κοινή ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Ύπατης Εκπροσώπου της ΕΕ για θέματα εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας, «Ανθρώπινα δικαιώματα και δημοκρατία στην καρδιά της εξωτερικής δράσης της ΕΕ — προς μία αποτελεσματικότερη προσέγγιση», COM (2011) 886, σ. 16· στρατηγική-πλαίσιο της ΕΕ για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη δημοκρατία και το σχέδιο δράσης της ΕΕ για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη δημοκρατία της 25ης Ιουνίου 2012 (έγγρ. 11855/12 του Συμβουλίου)· απόφαση 2012/440/ΚΕΠΠΑ του Συμβουλίου της 25ης Ιουλίου 2012 για τον διορισμό ειδικού εντεταλμένου της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τα ανθρώπινα δικαιώματα, ΕΕ L 200/21 της 27ης Ιουλίου 2012.

⁴⁵ SWD (έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής)(2013) 26 της 31ης Ιανουαρίου 2013.

⁴⁶ Απόφαση 2002/494/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 13ης Ιουνίου 2002, ΕΕ L 167/1 της 26ης Ιουνίου 2002.

⁴⁷ Άρθρο 25α της απόφασης Eurojust, όπως τροποποιήθηκε από την απόφαση 2009/426/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 16ης Δεκεμβρίου 2008, ΕΕ L 138/14 της 4ης Ιουνίου 2009.

⁴⁸ Απόφαση 2003/335/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 8ης Μαΐου 2003, ΕΕ L 118/12 της 14ης Μαΐου 2003.

Στο πρόγραμμα της Στοκχόλμης, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο κάλεσε τα θεσμικά όργανα της ΕΕ:

να συνεχίσουν να στηρίζουν και να προωθούν τη δράση της Ένωσης και των κρατών μελών κατά της ατιμωρησίας και να καταπολεμούν τα εγκλήματα γενοκτονίας, τα εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας και τα εγκλήματα πολέμου· σε αυτή τη συνάρτηση, να προωθήσουν τη συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών, τρίτων χωρών και των διεθνών δικαστηρίων και ιδίως του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου (ΔΠΔ), και να προωθήσουν την ανταλλαγή δικαστικών στοιχείων και ορθών πρακτικών για την καταπολέμηση τέτοιου είδους εγκλημάτων μέσω του Ευρωπαϊκού Δικτύου Σημείων Επαφής σχετικά με πρόσωπα που ευθύνονται για εγκλήματα γενοκτονίας, εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας και εγκλήματα πολέμου.⁴⁹

Επιπλέον, το άρθρο 8 της απόφασης 2011/168/ΚΕΠΠΑ του Συμβουλίου :

δεσμεύει την Ένωση να εξασφαλίζει τη συνέπεια και τη συνοχή μεταξύ όλων των πράξεων και πολιτικών της σε θέματα που αφορούν τα διεθνή εγκλήματα που υπάγονται στη δικαιοδοσία του ΔΠΔ. Κυρίως δε, στο ανωτέρω πλαίσιο, η απόφαση δεσμεύει την Ευρωπαϊκή Ένωση να εξασφαλίζει την ύπαρξη αυτής της συνέπειας και συνοχής όχι μόνο στο πλαίσιο της εξωτερικής της δράσης, αλλά και όσον αφορά τα εσωτερικά της μέτρα.⁵⁰

Η καταβολή περαιτέρω προσπάθειών για την ενίσχυση της εσωτερικής πτυχής της πολιτικής της ΕΕ στην καταπολέμηση της ατιμωρησίας θα εξασφαλίσει την αξιοπιστία και τον ολοκληρωμένο χαρακτήρα της εξωτερικής της διάστασης και της πολιτικής μεταβατικής δικαιοσύνης.

2.1.1 Ο ρόλος του Δικτύου

Το Δίκτυο δημιουργήθηκε για την εξασφάλιση στενής συνεργασίας μεταξύ των εθνικών αρχών στη διερεύνηση και δίωξη του εγκλήματος της γενοκτονίας, των εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας και των εγκλημάτων πολέμου. Η πρώτη συνεδρίαση του Δικτύου έγινε τον Νοέμβριο του 2004, αν και η Γραμματεία του Δικτύου συγκροτήθηκε μόλις το 2011. Το Δίκτυο είναι επί του παρόντος ο μοναδικός φορέας της ΕΕ ο οποίος έχει ως εντολή την υποστήριξη των προσπαθειών των κρατών μελών και τη διευκόλυνση του συντονισμού των δραστηριοτήτων τους στην καταπολέμηση της ατιμωρησίας για τους δράστες των βασικών διεθνών εγκλημάτων, και παίζει επομένως κομβικό ρόλο στην εξασφάλιση της δέσμευσης της ΕΕ να καταπολεμήσει την ατιμωρησία στο εσωτερικό πεδίο.

Οι εθνικές αρχές εκπροσωπούνται στο Δίκτυο μέσω των εθνικών σημείων επαφής - εισαγγελέων, ανακριτών και αρχών ΑΔΣ που ασχολούνται με τη διερεύνηση και τη δίωξη των βασικών διεθνών εγκλημάτων σε εθνικό επίπεδο. Εκτός από τις εθνικές αρχές των κρατών μελών και τους ομολόγους τους από τον Καναδά, τη Νορβηγία, την Ελβετία και τις ΗΠΑ, το Δίκτυο έχει επίσης επαφές με αντιπροσώπους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, της Eurojust, του ΔΠΔ και *ad hoc* διεθνών ποινικών δικαστηρίων, της Διεθνούς Επιτροπής του Ερυθρού Σταυρού και οργανώσεων της κοινωνίας των

⁴⁹ ΕΕ C 115/1 της 4ης Μαΐου 2010, σ. 8.

⁵⁰ Άρθρο 8 της απόφασης 2011/168/ΚΕΠΠΑ του Συμβουλίου.

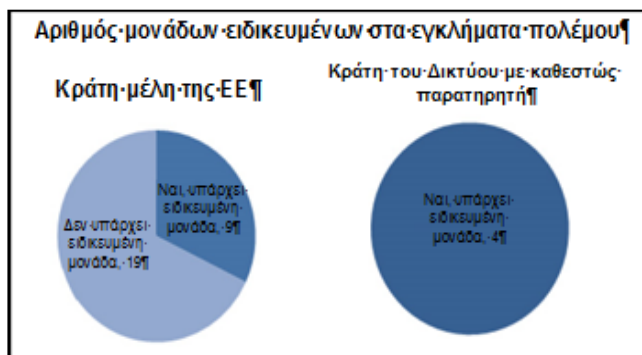
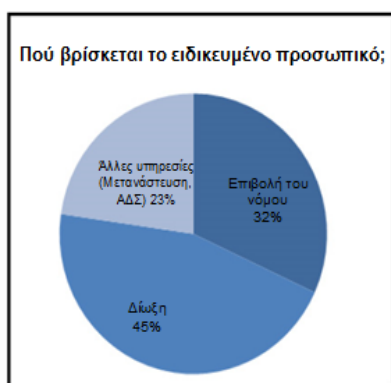
πολιτών. Κατά τις συνεδριάσεις του που διεξάγονται ανά εξάμηνο οι επαγγελματίες των οικείων κλάδων έχουν την ευκαιρία να ανταλλάξουν επιχειρησιακές πληροφορίες, τεχνικές για την επίλυση προβλημάτων και πρακτικά παραδείγματα.

Οι συνεδριάσεις χωρίζονται σε δυο συνόδους. Στην ανοικτή σύνοδο, στην οποία συμμετέχει το Δίκτυο υπό ευρεία σύνθεση, με άλλα εθνικά σημεία επαφής και άλλους αντιπροσώπους όπως περιγράφονται ανωτέρω. Στην κλειστή σύνοδο, η οποία διεξάγεται αποκλειστικά με τη συμμετοχή των εθνικών σημείων επαφής και των ομολόγων τους από κράτη με καθεστώς παρατηρητή, πράγμα το οποίο οδηγεί στη δημιουργία εμπιστευτικού κλίματος για την ανταλλαγή επιχειρησιακών πληροφοριών σχετικά με έρευνες εν εξελίξει και αιτήσεις έκδοσης που αφορούν βασικά διεθνή εγκλήματα. Η κλειστή σύνοδος συμβάλλει στη δημιουργία εμπιστοσύνης και αμοιβαίας συνεργασίας μεταξύ ανακριτών και εισαγγελέων από όλα τα κράτη μέλη καθώς και μεταξύ επαγγελματιών των οικείων κλάδων και εκπροσώπων άλλων οργανώσεων που αναπτύσσουν δράση στον εν λόγω τομέα. Επιπλέον, τα μέλη του Δικτύου έχουν το πλεονέκτημα της πρόσβασης στο μη δημόσιο τμήμα της ιστοσελίδας του, το λεγόμενο τμήμα περιορισμένης πρόσβασης, το οποίο χρησιμεύει ως πλατφόρμα για την ανταλλαγή πληροφοριών και την πρόσβαση σε έγγραφα που παρουσιάζουν ενδιαφέρον για την εντολή του Δικτύου.

Χάρη στις συνεδριάσεις αυτές, το Δικαστήριο έχει αναπτύξει ένα σώμα γνώσεων ως προς θέματα που υπάγονται στη σφαίρα αρμοδιότητάς του και απαιτούν επείγουσα αντιμετώπιση. Εν συνεχεία εκδόθηκαν από το Δίκτυο και τη Γραμματεία του έγγραφα ειδικών ως προς διάφορα ζητήματα, όπως η συνεργασία μεταξύ των αρμόδιων για τη μετανάστευση αρχών, των υπηρεσιών επιβολής του νόμου και των διωκτικών αρχών· η στήριξη και προστασία μαρτύρων και η ποινική ευθύνη νομικών προσώπων. Ως πλατφόρμα για τους επαγγελματίες του κλάδου, οι δραστηριότητες του Δικτύου είναι αφιερωμένες στην υποστήριξη των εθνικών αρχών με την παροχή απαντήσεων σε πρακτικά και νομικά ερωτήματα όσον αφορά τη διερεύνηση και δίωξη βασικών διεθνών εγκλημάτων τα οποία υπάγονται στην ποινική δικαιοδοσία των κρατών μελών, ασχέτως του τόπου διάπραξης των εγκλημάτων αυτών. Παρά τους περιορισμένους πόρους του, το Δίκτυο έχει καταστεί ατύπως ο κεντρικός φορέας για την καταπολέμηση της ατιμωρησίας στην ΕΕ και είναι σε θέση να δρα ως πρότυπο βέλτιστης πρακτικής για την ανάπτυξη ανάλογων δικτύων σε άλλες περιοχές. Σε αυτή τη συνάρτηση, το Δίκτυο έχει ήδη χρησιμεύσει ως πρότυπο για την ανάπτυξη δικτύου της Αφρικανικής Ένωσης για εισαγγελείς ειδικευμένους στα βασικά διεθνή εγκλήματα, και αν λάβει επαρκή στήριξη μπορεί να συνεχίσει να αποτελεί πρότυπο για μελλοντικά περιφερειακά δίκτυα. Στο μέλλον θα έχει ενδεχομένως ακόμα μεγαλύτερη σημασία η στενή συνεργασία του αφρικανικού και του ευρωπαϊκού δικτύου, η ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ τους και η αντιμετώπιση ζητημάτων κοινού ενδιαφέροντος.

2.2 Σε επίπεδο κρατών μελών ⁵¹

Τα τελευταία χρόνια έχει γίνει σημαντική πρόοδος όσον αφορά τη προσαγωγή των δραστών στη δικαιοσύνη, χάρη στις πρωτοβουλίες ορισμένων κρατών μελών να

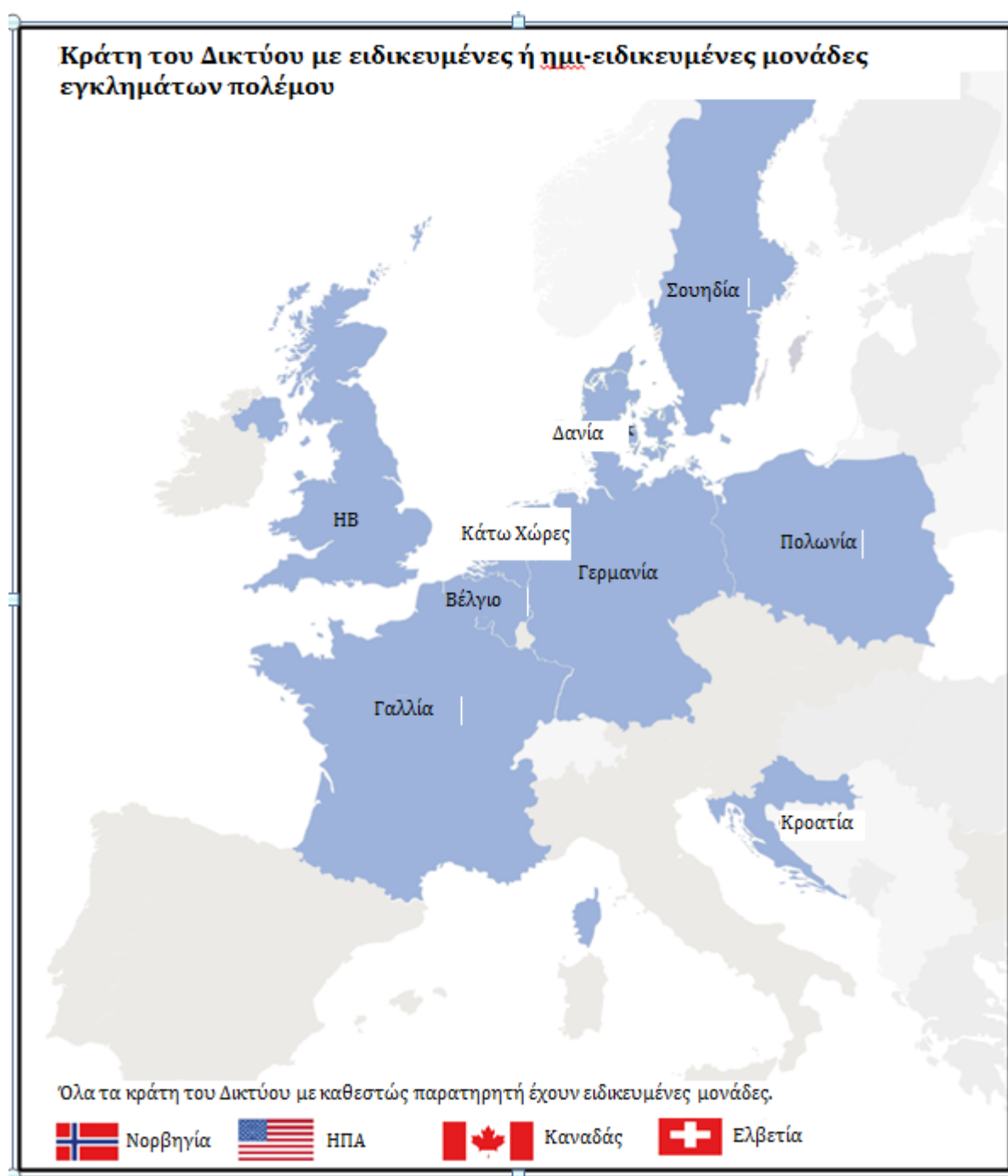

συγκροτήσουν ειδικευμένες ομάδες αστυνομικών, εισαγγελέων και υπαλλήλων ΑΔΣ. Ειδικευμένες μονάδες που ασχολούνται αποκλειστικά με την αντιμετώπιση των βασικών διεθνών εγκλημάτων έχουν δημιουργηθεί στο πλαίσιο των αστυνομικών και/ή εισαγγελικών υπηρεσιών στο Βέλγιο, στην Κροατία, στη Δανία, στη Γαλλία, στη Γερμανία, στις Κάτω Χώρες, στο ΗΒ και στη Σουηδία.⁵² Ειδικευμένες μονάδες υπάρχουν επίσης στη Νορβηγία, στην Ελβετία, στον Καναδά και στις ΗΠΑ, οι οποίες

συμμετέχουν στο Δίκτυο με καθεστώς παρατηρητή. Σε άλλα κράτη μέλη, όπως η Φινλανδία, η Λιθουανία, η Πολωνία και η Λετονία υπάρχουν υπάλληλοι ειδικευμένοι στα βασικά διεθνή εγκλήματα, αν και δεν ανήκουν σε ειδική μονάδα εγκλημάτων πολέμου. Επιπλέον, σε ορισμένα κράτη μέλη υπάρχουν υπάλληλοι οι οποίοι, αν και δεν ασχολούνται αποκλειστικά με τα βασικά διεθνή εγκλήματα, διαθέτουν εν τούτοις ειδικές γνώσεις για τα εγκλήματα αυτά. Η ύπαρξη ειδικού προσωπικού με ειδικευμένες γνώσεις είναι μεγάλο πλεονέκτημα για τη διερεύνηση και τη δίωξη των βασικών διεθνών εγκλημάτων. Η κατάσταση βελτιώθηκε περαιτέρω με την αυξημένη ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών και εμπειρίας και με τη διευκόλυνση της συνεργασίας μέσω του Δικτύου, πράγμα που οδήγησε στην επιτυχή άσκηση δίωξης κατά πολλών υπεύθυνων για τη διάπραξη γενοκτονίας, εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας, εγκλημάτων πολέμου και βασανιστηρίων σε ορισμένα κράτη μέλη.

⁵¹ Απεστάλη ερωτηματολόγιο στα σημεία επαφής του Δικτύου για τη συγκέντρωση επίκαιρων στοιχείων όσον αφορά τον αριθμό των υπαλλήλων που είναι ειδικευμένοι σε διεθνή εγκλήματα στις διάφορες υπηρεσίες των εθνικών αρχών, καθώς επίσης τον αριθμό των δίωξεων και των ερευνών στα κράτη μέλη. Οι απαντήσεις συγκεντρώθηκαν από τη Γραμματεία του Δικτύου και παρουσιάζονται στους κατωτέρω πίνακες.

⁵² Για μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα της πρακτικής των μονάδων που ειδικεύονται στη διερεύνηση και τη δίωξη των βασικών διεθνών εγκλημάτων, βλ. το έγγραφο 'Strategies for the effective investigation and prosecution of serious international crimes: The Practice of Specialised War Crimes Units', REDRESS και International Federation for Human Rights, διαθέσιμο στη σελίδα http://www.redress.org/downloads/publications/The_Practice_of_Specialised_War_Crimes_Units_Dec_2010.pdf.

Ειδικές μονάδες και αριθμός των υπαλλήλων στις διάφορες υπηρεσίες

	Μονάδα ειδικευμένη στα εγκλήματα πολέμου	Επιβολή του νόμου	Δίωξη	Άλλες υπηρεσίες (μακροοικονομική συνδρομή (MFA), αμοιβαία δικαστική συνδρομή (MLA), μετανάστευση)
Αυστρία		0	0	0
Βέλγιο	✓	5*	4*	4 ΑΔΣ
Βουλγαρία		0	0	0

Κροατία	✓	Εμπιστευτικές πληροφορίες	36+ σύμβουλοι εισαγγελέων	11*
Κύπρος		0	0	0
Τσεχική Δημοκρατία		0	0	0
Δανία	✓	5*	3*	3*
Εσθονία		0	0	0
Φινλανδία		2*	1*	0
Γαλλία	✓	10	2 + 3 ανακριτές	
Γερμανία	✓	10 + 16*	7	24*
Ελλάδα		0	0	0
Ουγγαρία		0	0	0
Ιρλανδία		0	0	0
Ιταλία		0	0	0
Λετονία		0	1	0
Λιθουανία		0	18*	0
Λουξεμβούργο		0	0	0
Μάλτα		0	0	0
Κάτω Χώρες	✓	25-30	5.5	1 ΑΔΣ 25 υπάλληλοι αρμόδιοι για τη μετανάστευση (υποθέσεις 1F)
Πολωνία	✓ ⁵³	0	87 εισαγγελείς (+11 ιστορικοί)	0
Πορτογαλία		0	0	0
Ρουμανία		0	0	0
Σλοβακία		0	0	0
Σλοβενία		0	0	0
Ισπανία		0	0	0
Σουηδία	✓	8	6	0

⁵³

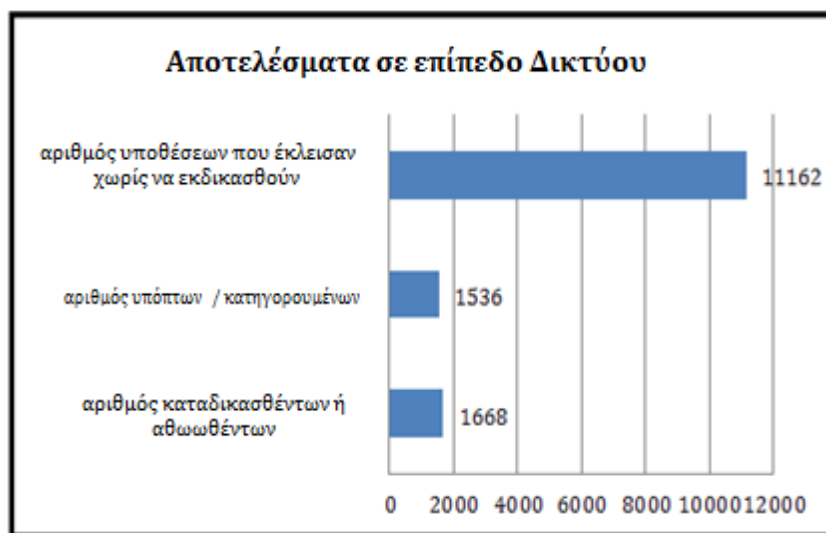
Το Πολωνικό Ινστιτούτο Εθνικής Μνήμης - Επιτροπή για την άσκηση δίωξης για τα εγκλήματα κατά του Πολωνικού Έθνους (ως μονάδα άσκησης δίωξης) διενεργεί έρευνες όσον αφορά τα ναζιστικά και τα κομμουνιστικά εγκλήματα, και άλλα εγκλήματα τα οποία έχουν χαρακτηριστεί ως γενοκτονία, εγκλήματα πολέμου και εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας που διαπράχθηκαν κατά Πολωνών υπηκόων μεταξύ του Σεπτεμβρίου του 1939 και του Ιουλίου του 1990. Όλα τα άλλα εγκλήματα που έχουν χαρακτηριστεί ως γενοκτονία, εγκλήματα πολέμου και εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας διερευνώνται από τις εισαγγελικές αρχές.

Ηνωμένο Βασίλειο	✓	20	13	8
Νορβηγία	✓	14	6	
ΗΠΑ	✓	10	11	
Καναδάς	✓	9*	30	50*
Ελβετία	✓	0	4*	0

*ημι-εξειδικευμένο προσωπικό - δηλαδή προσωπικό που ασχολείται και με άλλα εγκλήματα.

2.2.1 Αποτελέσματα σε επίπεδο κρατών μελών και μελών του Δικτύου

Τα επιτεύγματα των κρατών μελών όσον αφορά την προσαγωγή των δραστών στη δικαιοσύνη είναι εντυπωσιακά, αν ληφθούν υπ' όψιν η περιορισμένη σημασία και οι περιορισμένοι πόροι που αφιερώνονται στη δίωξη εγκλημάτων αυτού του είδους σε εθνικό επίπεδο. Για τα κράτη μέλη που δεν ασκούν δίωξη βάσει της αρχής της εδαφικής αρμοδιότητας, τα πλεονεκτήματα των ειδικευμένων μονάδων είναι ακόμη προφανέστερα. Η κινητοποίηση και η προσωπική δέσμευση των προσώπων που εργάζονται σε αυτόν τον τομέα έχουν συχνά υπερβεί τους διαθέσιμους πόρους και το γεγονός ότι δεν δίδεται προτεραιότητα σε αυτά τα εγκλήματα. Τα κράτη μέλη έχουν διεκπεραιώσει, μέχρι στιγμής, συνολικά 1607

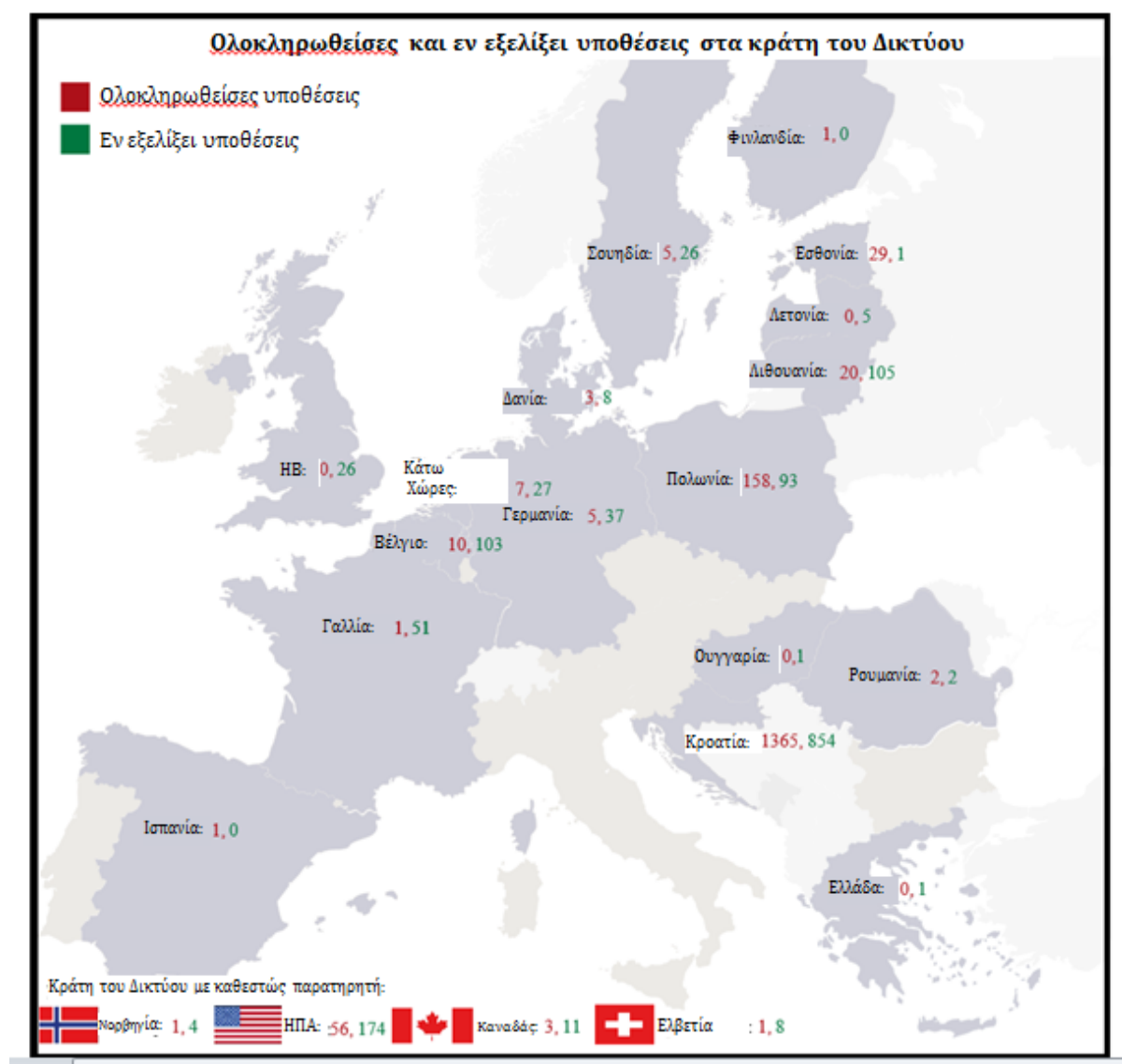
υποθέσεις σε σχέση με τα βασικά διεθνή εγκλήματα και ασχολούνται σήμερα με τη διερεύνηση άλλων 1339 υποθέσεων από όλο τον κόσμο.

Τα στοιχεία που παρουσιάζονται στον κατωτέρω πίνακα δείχνουν τον αριθμό των ερευνών και διώξεων για τα βασικά διεθνή εγκλήματα σε διαφορετικές χρονικές περιόδους σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία σε κάθε κράτος μέλος. Το γενικό χρονικό πλαίσιο για τα δεδομένα ήταν από το 2002 και έπειτα· ωστόσο, λόγω διαφορών στην τεκμηρίωση και την αρχειοθέτηση των υποθέσεων καθώς και στην υλοποίηση του διεθνούς δικαίου στην εθνική νομοθεσία, χρησιμοποιούνται και άλλα χρονικά πλαίσια. Όσον αφορά τις αιτήσεις έκδοσης, τα κράτη μέλη πρέπει κατά κανόνα να εξετάζουν αυτές τις υποθέσεις σύμφωνα με την αρχή *aut dedere aut judicare* και συνεπώς να κρίνουν ουσιαστικά, διαδικαστικά και δικαιοδοτικά ζητήματα.

Υποθέσεις στα κράτη μέλη της ΕΕ	
Ολοκληρωθείσες υποθέσεις	1607
Εν εξελίξει υποθέσεις	1339

δίωξης όταν πρόκειται για σοβαρά διεθνή εγκλήματα.

Ενώ ο αριθμός αυτός αποτελεί ένδειξη των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν οι εθνικές αρχές, προβάλλει επίσης τη σημασία του επιτεύγματος που αποτελεί ο σημερινός αριθμός των 1607 ολοκληρωμένων υποθέσεων.

Έρευνες και διώξεις

Κράτος	Χρονική περίοδος (εκτός αν πρόκειται για το διάστημα μετά το 2002)	Αριθμός καταδικασθέντων/αθωωθέντων	Αριθμός υπόπτων κατά των οποίων έχει απαγγελθεί κατηγορία/οι οποίοι είναι υπό διερεύνηση ή σε δίκη	Αριθμός υποθέσεων που έκλεισαν χωρίς να εκδικαστούν	Ληφθείσες αιτήσεις έκδοσης
Αυστρία		0	0	0	0
Βέλγιο ⁵⁴		10	103	88	25

⁵⁴ Οι αριθμοί αφορούν υποθέσεις και όχι υπόπτους, ενώ στον αριθμό των ληφθεισών αιτήσεων έκδοσης δεν περιλαμβάνονται αιτήσεις από διεθνή ποινικά δικαστήρια.

Βουλγαρία		0	0	0	0
Κροατία	1991-Δεκ. 2013	1365	854	1265	Δεν υπάρχουν στοιχεία
Κύπρος		0	0	0	0
Τσεχική Δημοκρατία		0	0	0	0
Δανία	Από το 1995	3	8	254	5
Εσθονία	Από το 1995	29	1	15	0
Φινλανδία		1	0	0	1
Γαλλία		1	51	11	Δεν υπάρχουν στοιχεία
Γερμανία	1988-2002	4		108	Δεν υπάρχουν στοιχεία
	2002-2014	1	37	13	19
Ελλάδα		0	1	0	0
Ουγγαρία		0	1	3	Δεν υπάρχουν στοιχεία
Ιρλανδία		0	0	0	6
Ιταλία		0	0	0	1
Λετονία		0	5	0	0
Λιθουανία	Από το 2011	20	105	53	0
Λουξεμβούργο		0	0	0	0
Μάλτα		0	0	0	0
Κάτω Χώρες		7	27	8	9
Πολωνία	Από το 2000	158	93	9285	1
Πορτογαλία		0	0	0	0
Ρουμανία	2013 και μετά	2	2	0	0
Σλοβακία		0	0	0	0
Σλοβενία		0	0	0	0
Ισπανία		1	0	5	40
Σουηδία		5	26		Μεταξύ 3 και 8 υποθέσεων
Ηνωμένο Βασίλειο	2012 - 2014	0	26	18	6

Νορβηγία		1	4	17	5
ΗΠΑ ⁵⁵	2003-2013	56	174		Δεν υπάρχουν στοιχεία
Καναδάς		3	11	10	9
Ελβετία		1	8	12	5 ανά έτος
Όλα τα κράτη με καθεστώς παρατηρητή		61	197	39	19
Όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ		1607	1339	11123	118
Όλα τα κράτη μέλη του Δικτύου (κράτη της ΕΕ συν κράτη με καθεστώς παρατηρητή)		1668	1536	11162	137

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ: ΔΕΣΜΗ ΜΕΤΡΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΩΝ ΕΘΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ ΚΑΙ ΔΙΩΞΕΩΝ ΓΙΑ ΒΑΣΙΚΑ ΔΙΕΘΝΗ ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ

Τα μέτρα που περιλαμβάνονται στην παρούσα στρατηγική είναι αποτέλεσμα διεξοδικής εξέτασης μέτρων και πολιτικών που εφαρμόζονται ήδη σε διάφορα κράτη μέλη. Συνίστανται σε βέλτιστες πρακτικές, συστάσεις από παλαιότερες συνεδριάσεις των μελών του Δικτύου, εργασίες ομάδας ειδικών και εκτενείς διαβουλεύσεις με εταίρους, το ΔΠΔ, μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας, την κοινωνία των πολιτών και άλλους φορείς. Δεν παρουσιάζονται κατά σειρά προτεραιότητας. Το Δίκτυο θεωρεί ότι τα μέτρα αυτά αλληλοσυμπληρώνονται και, ως εκ τούτου, τα κράτη μέλη και η ΕΕ θα πρέπει να τα λαμβάνουν όλα υπόψη όταν θεσπίζουν αποτελεσματικό πλαίσιο για την καταπολέμηση της ατιμωρησίας.

Το Δίκτυο τονίζει περαιτέρω ότι τα μέτρα που επισημαίνονται στην παρούσα στρατηγική δεν αποτελούν περιοριστικό κατάλογο των μέτρων που θα πρέπει να ληφθούν από την ΕΕ και τα κράτη μέλη για την αποτελεσματική καταπολέμηση της ατιμωρησίας. Τα νομικά και πραγματικά ζητήματα που συνδέονται με τη διερεύνηση των βασικών διεθνών εγκλημάτων και την άσκηση συναφών διώξεων καθιστούν αναγκαία τη λήψη πρόσθετων μέτρων από τα κράτη μέλη ανάλογα με τις περιστάσεις συγκεκριμένων υποθέσεων.

⁵⁵ Στις ΗΠΑ, η ποινική νομοθεσία για τα βασικά διεθνή εγκλήματα άρχισε να ισχύει σε διαφορετικές χρονικές στιγμές (π.χ. το 1994 για το έγκλημα του βασανισμού, το 1996 για τα εγκλήματα πολέμου, το 2008 για τη στρατολόγηση παιδιών στρατιωτών, κλπ). Υπ' αυτές τις συνθήκες, σε περιπτώσεις παραβιάσεων οι οποίες σημειώθηκαν πριν τεθεί σε ισχύ η σχετική ποινική νομοθεσία, οι αρχές άσκησαν ποινική δίωξη για απάτη συνδεόμενη με τη μετανάστευση, μεταξύ άλλων κατηγοριών που θα μπορούσαν να απαγγελθούν, για τη δίωξη των δραστών.

Δεδομένου ότι η στρατηγική αυτή θα αξιολογείται τακτικά, άλλα μέτρα τα οποία δεν προσδιορίζονται εδώ μπορούν ενδεχομένως να συμπεριληφθούν σε μελλοντικές εκδοχές της στρατηγικής.

Μέτρο 1: Σύσταση, ανάπτυξη και προώθηση ειδικευμένων μονάδων

Πλαίσιο: Σε πολλές χώρες έχουν συσταθεί ήδη ad hoc ή ειδικευμένες μονάδες που ασχολούνται αποκλειστικά με υποθέσεις βασικών διεθνών εγκλημάτων. Μεταξύ των κρατών μελών, οι Κάτω Χώρες, η Δανία, το Βέλγιο, η Γερμανία, η Γαλλία, η Σουηδία, το ΗΒ και η Κροατία διαθέτουν σχετικές μονάδες, που εντάσσονται στις αρχές ποινικής έρευνας και/ή τις εισαγγελικές αρχές. Η σκοπιμότητα της δημιουργίας των δομών αυτών επισημάνθηκε επίσης από το Συμβούλιο, που δήλωσε ότι τα κράτη μέλη θα πρέπει:

να εξασφαλίσουν ότι οι αρχές επιβολής του νόμου και οι μεταναστευτικές αρχές διαθέτουν τους κατάλληλους πόρους και δομές ώστε να συνεργάζονται και να διερευνούν αποτελεσματικά καθώς και να διώκουν τη γενοκτονία, τα εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας και τα εγκλήματα πολέμου.⁵⁶

Οι ειδικευμένες μονάδες περιλαμβάνουν αξιωματούχους που έχουν εκπαιδευθεί στον τομέα της ανίχνευσης, διερεύνησης και δίωξης του εγκλήματος της γενοκτονίας, των εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας, των εγκλημάτων πολέμου, του εγκλήματος των βασανιστηρίων και της αναγκαστικής εξαφάνισης.⁵⁷ Η διακλαδική προσέγγιση θα περιλάμβανε επίσης εμπειρογνώμονες από άλλους τομείς, λ.χ. ιστορικούς, κοινωνιολόγους, διπλωμάτες, ανθρωπολόγους, ειδικούς στη διερεύνηση του οικονομικού εγκλήματος και την ανάκτηση περιουσιακών στοιχείων καθώς και ειδικούς σε στρατιωτικά θέματα. Αυτοί κατέχουν εξειδικευμένες γνώσεις σε θέματα διεθνούς και εθνικού δικαίου και μπορούν να αντιμετωπίσουν τις ιδιαίτερες προκλήσεις που παρουσιάζουν η διερεύνηση και η δίωξη των βασικών διεθνών εγκλημάτων. Τα αποτελέσματα που έχουν επιτύχει τα κράτη μέλη με εξειδικευμένες μονάδες αποδεικνύουν ότι η δομημένη συνεργασία και η δημιουργία ad hoc μονάδων χωρίς πρόσθετα καθήκοντα διευκολύνουν εξαιρετικά την ανίχνευση, διερεύνηση και δίωξη των υπόπτων για διάπραξη βασικών διεθνών εγκλημάτων που βρίσκονται στο έδαφος της ΕΕ.⁵⁸ Η δημιουργία ειδικευμένων δομών επιτρέπει επίσης τη βαθμιαία απόκτηση πείρας καθώς και τη διατήρηση των εν λόγω γνώσεων, βέλτιστων πρακτικών και διδαγμάτων στο πλαίσιο συγκεκριμένης μονάδας. Ακόμη και όταν τα κράτη μέλη δεν αντιμετωπίζουν

⁵⁶ Απόφαση του Συμβουλίου της 8ης Μαΐου 2003 σχετικά με τη διεύρυνση και τη δίωξη της γενοκτονίας, των εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας και των εγκλημάτων πολέμου, 2003/335/ΔΕΥ, Επίσημη Εφημερίδα 118/12, 14 Μαΐου 2003.

⁵⁷ Οι ειδικευμένες μονάδες είναι επίσης συχνά αρμόδιες για τα βασανιστήρια και τις αναγκαστικές εξαφανίσεις, δεδομένου ότι τα εγκλήματα αυτά ενδέχεται να αποτελούν εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας και εγκλήματα πολέμου, αλλά μπορούν και να διώκονται ως χωριστά διεθνή εγκλήματα. Στην τελευταία περίπτωση, η δίωξη έχει περισσότερες πιθανότητες επιτυχούς έκβασης.

⁵⁸ Μεταξύ του τέλους της δεκαετίας του '90 και του 2010, 18 από τις 24 συνολικά καταδίδες για διεθνή εγκλήματα περιλάμβαναν έρευνες και διώξεις από ειδικευμένες μονάδες· βλ. REDRESS και FIDH, *The Practice of Specialised War Crimes Units*, σ. 18. Στη Γαλλία, μια νέα αστυνομική και εισαγγελική μονάδα, που συστάθηκε τον Ιανουάριο του 2012, έχει σημειώσει μεγάλη πρόοδο στη διεκπεραίωση των συσσωρευμένων υποθέσεων βασικών διεθνών εγκλημάτων, ορισμένες από τις οποίες είχαν ηλικία είκοσι ετών. Τα πρώτα δύο έτη, η μονάδα πέτυχε μια καταδίκη, ολοκλήρωσε μια έρευνα σχετικά με δύο υπόπτους που αναμένεται να δικασθούν εντός του 2015 και άρχισε δέκα νέες έρευνες. Βλ. άρθρα των Delphine Carlens και Nicolas le Coz στο REDRESS, *EU Update on International Crimes*, Ιούλιος 2013, <http://www.redress.org/downloads/publications/2013-June-Legal-update.pdf> και Ιούλιος 2014, <http://www.redress.org/downloads/1407euupdate.pdf>.

συνήθως μαζική εισροή προσώπων που προέρχονται από περιοχές συγκρούσεων ή δεν έχουν αντιμετωπίσει ακόμη σχετικές εγκληματικές υποθέσεις, θα πρέπει να προβλέπουν την εξειδίκευση διωκτικών υπηρεσιών για τα βασικά διεθνή εγκλήματα.

Συνιστώμενα μέτρα: Θα πρέπει να ληφθεί σειρά απτών μέτρων σε εθνικό και, ως κάποιιο βαθμό, ενωσιακό επίπεδο, ώστε να μπορέσουν τα κράτη μέλη να συστήσουν ή να προωθήσουν περαιτέρω ειδικευμένες μονάδες:

- (α) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να συστήσουν ειδικευμένες μονάδες και/ή να διασφαλίζουν την εξειδίκευση προσωπικού σε όλα τα επίπεδα
- ☐ Οι ad hoc μονάδες σε όλα τα επίπεδα (υπηρεσίες επιβολής του νόμου, εισαγγελία και άλλες υπηρεσίες, όπως μεταναστευτικές αρχές, αρχές ΑΔΣ και Υπουργείο Εξωτερικών) ευνοούν τη διασφάλιση της εξειδίκευσης, της εμπειρογνομοσύνης, της συνεργασίας και της ανταλλαγής πληροφοριών σε εθνικό επίπεδο. Τα κράτη μέλη που δεν διαθέτουν ακόμη ειδικευμένες μονάδες μπορούν να αναζητήσουν έμπνευση και καθοδήγηση από άλλα κράτη μέλη στα οποία έχουν συσταθεί ήδη τέτοιες μονάδες. Επιπλέον, τα κράτη μέλη θα πρέπει να μεριμνούν ώστε οι μονάδες να λαμβάνουν επαρκείς πόρους και προσωπικό και προκειμένου το προσωπικό να εκπαιδεύεται τακτικά και καταλλήλως.
 - (β) Σύσταση εθνικής ομάδας δράσης για την ατιμωρησία ώστε να εξασφαλισθούν ο συντονισμός και η συνεργασία μεταξύ των εξειδικευμένων μονάδων
 - ☐ Τα κράτη μέλη μπορούν να εξασφαλίζουν την αποτελεσματική και χρήσιμη συνεργασία μεταξύ ειδικευμένων μονάδων στο πλαίσιο των μεταναστευτικών, αστυνομικών και εισαγγελικών υπηρεσιών, με τη σύσταση μιας εθνικής ομάδας δράσης για την ατιμωρησία.
 - ☐ Η σύσταση και λειτουργία των ειδικευμένων μονάδων μπορεί επιπλέον να ενσωματωθεί σε εθνική στρατηγική για την καταπολέμηση της ατιμωρησίας των βασικών διεθνών εγκλημάτων.
 - (γ) Το Δίκτυο θα πρέπει να επικουρεί τα κράτη μέλη στη σύσταση και την προώθηση των ειδικευμένων μονάδων
 - ☐ Το Δίκτυο θα πρέπει να επικουρεί τα κράτη μέλη στη σύσταση τέτοιων μονάδων, παρέχοντας πληροφορίες σχετικά με την ύπαρξη και λειτουργία ειδικευμένων μονάδων αλλού, και να διευκολύνει τη συναφή συνεργασία κατά τη σύσταση ειδικευμένων μονάδων.

Μέτρο 2: Αποφυγή των ασφαλών καταφυγίων με τη βελτιωμένη ανίχνευση των υποθέσεων και την παροχή σχετικών με την υπόθεση πληροφοριών

Πλαίσιο: Η πείρα των εθνικών αρχών εντός του Δικτύου έχει αποδείξει τη σημασία των πληροφοριών που παρέχουν οι μεταναστευτικές αρχές στις υπηρεσίες έρευνας/εισαγγελικές υπηρεσίες. Οι μεταναστευτικές αρχές αποτελούν ένα από τα σημεία εισόδου της ΕΕ και διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο στην αρχική ανίχνευση και τον εντοπισμό υπόπτων που εισέρχονται ή είναι παρόντες στο έδαφος της ΕΕ. Ομοίως, οι μεταναστευτικές αρχές βρίσκονται στην ιδανική θέση για τη συλλογή πληροφοριών σχετικά με τους μάρτυρες και τα θύματα βασικών διεθνών εγκλημάτων. Η πρακτική και/ή νομική δυνατότητα των αρχών ποινικής δικαιοσύνης να έχουν πρόσβαση σε συγκεκριμένους φακέλους και πληροφορίες

των μεταναστευτικών αρχών για τους σκοπούς της ανίχνευσης εικαζόμενων δραστών, θυμάτων και ενδεχόμενων μαρτύρων ενισχύει σημαντικά την αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα των αρμόδιων εθνικών αρχών έρευνας και εισαγγελικών αρχών.

Συνιστώμενα μέτρα: Μπορεί να ληφθεί σειρά απτών μέτρων σε εθνικό και, ως κάποιο βαθμό, ενωσιακό επίπεδο, ώστε να αξιοποιηθεί το δυναμικό των μεταναστευτικών αρχών όσον αφορά τη συμβολή στην καταπολέμηση της ατιμωρησίας με την ανίχνευση ενδεχόμενων υποθέσεων και την παροχή συναφών πληροφοριών:

- (α) Οι μεταναστευτικές αρχές θα πρέπει να λαμβάνουν την κατάλληλη εκπαίδευση
- ☐ Τα κράτη μέλη θα πρέπει να μεριμνούν ώστε οι μεταναστευτικές αρχές να εκπαιδεύονται καταλλήλως και να γνωρίζουν τις γενικές πραγματικές και νομικές πολυπλοκότητες των βασικών διεθνών εγκλημάτων σε σχέση με τις υποθέσεις του άρθρου 1ΣΤ καθώς και να κατανοούν τους παράγοντες που έχουν σημασία σε συγκεκριμένη ζώνη συγκρούσεων.
 - ☐ Η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο (EASO) βρίσκεται στην ιδανική θέση ώστε να παρέχει αυτή τη στήριξη για ανάπτυξη ικανοτήτων στις εθνικές αρχές, σε συνεργασία με το Δίκτυο και τις μεταναστευτικές αρχές που διαθέτουν σχετική πείρα. Η EASO θα πρέπει να μεριμνά ώστε να περιλαμβάνονται συναφείς ενότητες στο εκπαιδευτικό υλικό και δραστηριότητες.⁵⁹
- (β) Η πρόσβαση των αρχών ποινικής δικαιοσύνης στα δεδομένα των μεταναστευτικών αρχών θα πρέπει να βελτιωθεί
- ☐ Οι υπάλληλοι των μεταναστευτικών υπηρεσιών θα πρέπει να αναφέρουν ειδικούς λόγους για την απόρριψη αιτήσεων ασύλου, πέραν της παροχής σχετικών νομικών λόγων. Οι παρεχόμενοι λόγοι αυξάνουν τη δυνατότητα των σχετικών αρχών επιβολής του νόμου να εντοπίζουν υπόπτους ή μάρτυρες. Εάν εφαρμόζεται συνεπώς, αυτό θα επιτρέπει στις αρχές να συγκρίνουν ενδεχόμενους συνδέσμους μεταξύ υπόπτων και μαρτύρων, με την επιφύλαξη της ύπαρξης τεχνικών μέσων σε εθνικό επίπεδο και της νομοθεσίας προστασίας των δεδομένων.
 - ☐ Οι μεταναστευτικές αρχές θα πρέπει να μεριμνούν ώστε οι σχετικές πληροφορίες να μπορούν να αναζητηθούν βάσει ειδικών κριτηρίων, ώστε να διευκολυνθεί η συλλογή πληροφοριών σχετικά με τα βασικά διεθνή εγκλήματα. Αυτές θα πρέπει να περιλαμβάνουν την ημερομηνία εισόδου, τον ακριβή τόπο καταγωγής, το επάγγελμα του προσώπου (περιλαμβανομένων, λ.χ., των καθηκόντων ή του στρατιωτικού βαθμού ή της ονομασίας της αρχής που απασχολούσε το πρόσωπο αυτό) και τη ζώνη συγκρούσεων στην οποία βρισκόταν το πρόσωπο.

⁵⁹ Βλ. ιστοσελίδα της EASO, «What we do» στη διεύθυνση <http://easo.europa.eu/about-us/tasks-of-easo/training-quality/>.

(γ) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να υιοθετήσουν ολοκληρωμένη προσέγγιση μεταξύ μεταναστευτικών αρχών και αρχών επιβολής του νόμου⁶⁰

- ☐ Τα κράτη μέλη θα πρέπει να εφαρμόσουν πλέον «ολοκληρωμένη προσέγγιση» μεταξύ μεταναστευτικών, αστυνομικών και εισαγγελικών αρχών, δεδομένου ότι μια τέτοια προσέγγιση θα βελτιώσει τη θέση των αρχών των κρατών μελών στο πλαίσιο της καταπολέμησης της ατιμωρησίας. Η προσέγγιση αυτή θα πρέπει να υποχρεώσει τους υπαλλήλους των μεταναστευτικών υπηρεσιών να ενημερώνουν τις αρχές επιβολής του νόμου όταν αντιμετωπίζουν υποθέσεις του άρθρου 1ΣΤ.⁶¹ Τα σημεία επαφής του Δικτύου έχουν επισημάνει ότι απαιτείται ειδική υποχρέωση ανταλλαγής πληροφοριών σχετικά με ενδεχόμενους υπόπτους ώστε να διασφαλίζεται η αυτόματη ροή πληροφοριών.⁶² Επιπλέον, η προσέγγιση αυτή θα μπορεί επίσης να προβλέπει τη ροή πληροφοριών σχετικά με τα θύματα και ενδεχόμενους μάρτυρες βασικών διεθνών εγκλημάτων, με την επιφύλαξη της συγκατάθεσης των ενδιαφερομένων.⁶³

(δ) Ευθύνη και εμπλοκή νομικών προσώπων σε βασικά διεθνή εγκλήματα

- ☐ Νομικά πρόσωπα είναι δυνατόν να εμπλακούν σε βασικά διεθνή εγκλήματα ως υποστηρικτές, συνεργοί, χρηματοδότες, υποκινητές ή ως ωφελούμενοι από αυτά.⁶⁴

⁶⁰ Στα συμπεράσματα της 13ης συνεδρίασης του Δικτύου (7-8 Νοεμβρίου 2012) και βάσει του ερωτηματολογίου «Access to immigration files and data by investigation and prosecution services», οι συμμετέχοντες επισήμαιναν ότι δεν υφίσταται κοινή προσέγγιση μεταξύ των κρατών μελών όσον αφορά το καθήκον αναφοράς υποθέσεων του άρθρου 1ΣΤ στις αρχές επιβολής του νόμου και τις εισαγγελικές αρχές. Στα συμπεράσματα τονιζόταν επίσης ότι ορισμένα κράτη μέλη εφαρμόζουν ισχυρή, ολοκληρωμένη προσέγγιση ώστε να διασφαλίζουν την αναφορά υποθέσεων του άρθρου 1ΣΤ, μια συνιστώμενη, κατά τη γνώμη του Δικτύου, πρακτική η οποία θα πρέπει να ακολουθείται με στόχο τη στενή συνεργασία και την καλύτερη ανίχνευση των δραστών, των μαρτύρων και των θυμάτων βασικών διεθνών εγκλημάτων.

⁶¹ Οι Κάτω Χώρες, η Πολωνία και η Σουηδία είναι τα μόνα κράτη μέλη που έχουν θεσπίσει νομοθεσία η οποία υποχρεώνει ειδικά τις μεταναστευτικές αρχές να αναφέρουν την ύπαρξη υποθέσεων του άρθρου 1ΣΤ. Ανάλογη πρακτική ισχύει στο Βέλγιο και την Εσθονία. Επιπλέον, σχετικές υποχρεώσεις αναφοράς υφίστανται στη Νορβηγία, τον Καναδά και την Ελβετία, που συμμετέχουν στο Δίκτυο ως κράτη με καθεστώς παρατηρητή.

⁶² Στις Κάτω Χώρες, λ.χ., μια ειδικευμένη μονάδα του άρθρου 1ΣΤ στο πλαίσιο των μεταναστευτικών αρχών διαβιβάζει αυτομάτως στην εισαγγελία φάκελο με κάθε υπόθεση του άρθρου 1ΣΤ. Έπειτα από εξέταση του φακέλου η εισαγγελία αποφασίζει κατά πόσον πρέπει να διαβιβάσει την υπόθεση προς διερεύνηση στην ειδικευμένη μονάδα της ολλανδικής αστυνομίας. Στον Καναδά υφίσταται επίσημη δομή στο πλαίσιο της οποίας οι υπηρεσίες που συμμετέχουν στο εθνικό πρόγραμμα εγκλημάτων πολέμου (μεταναστευτικές αρχές, αστυνομία και Υπουργείο Δικαιοσύνης) συνεδριάζουν τακτικά προκειμένου να αξιολογήσουν όλες τις νέες καταγγελίες που διαβιβάζονται σε οποιαδήποτε υπηρεσία και να προσδιορίσουν, βάσει καθορισμένων κριτηρίων, σε ποια υπηρεσία θα πρέπει να ανατεθεί ο φάκελος. Κατά κανόνα, οι φάκελοι με τις σοβαρότερες καταγγελίες διαβιβάζονται προς διερεύνηση στις αστυνομικές υπηρεσίες, ενώ λιγότερο σοβαρές καταγγελίες ανατίθενται στις μεταναστευτικές υπηρεσίες. Η πρακτική της συνεργασίας μεταξύ μεταναστευτικών αρχών και αρχών επιβολής του νόμου/εισαγγελίας στις Κάτω Χώρες και τον Καναδά, όπως επίσης στο Βέλγιο και τη Νορβηγία, αποδεικνύει ότι η δομημένη συνεργασία διευκολύνει την ανίχνευση και την επακόλουθη διερεύνηση και δίωξη εικαζόμενων δραστών βασικών διεθνών εγκλημάτων που βρίσκονται στο έδαφος της ΕΕ.

⁶³ Οι γερμανικές μεταναστευτικές υπηρεσίες, λ.χ., ζητούν από τους αιτούντες άσυλο που προέρχονται από τη Συρία να συμπληρώσουν ένα έντυπο όπου ερωτώνται κατά πόσον υπήρξαν μάρτυρες ενδεχόμενων εγκλημάτων πολέμου και, εάν ναι, να αναφέρουν σχετικές λεπτομέρειες. Βλ. Human Rights Watch (Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων), «The Long Arm of Justice: Lessons from specialised war crimes units in France, Germany and the Netherlands», Σεπτέμβριος 2014, σ. 10, στη διεύθυνση http://www.hrw.org/sites/default/files/reports/IJ0914_ForUpload.pdf. [Η Δανία θέσπισε το 2008 νομοθεσία η οποία παρέχει στις εισαγγελικές αρχές πρόσβαση στους φακέλους που αφορούν τη μετανάστευση ομάδων προσώπων από ζώνες συγκρούσεων, ώστε να ανιχνεύονται ενδεχόμενοι ύποπτοι ή προς χρήση σε διεξαγόμενες έρευνες για την ανίχνευση θυμάτων και μαρτύρων βασικών διεθνών εγκλημάτων.](#)

⁶⁴ Συνήθη μορφή εμπλοκής επιχειρήσεων και επιχειρηματιών στη διάπραξη βασικών διεθνών εγκλημάτων αποτελεί η παράνομη εκμετάλλευση φυσικών πόρων σε αναπτυσσόμενες χώρες, με χρήση των εσόδων προς αγορά όπλων τα οποία εν συνεχεία οδηγούν σε μαζικές παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ή στη διάπραξη βασικών διεθνών εγκλημάτων. Ένας άλλος τρόπος είναι η πώληση ή μίσθωση ειδικού εξοπλισμού ή προϊόντων (λ.χ. πρόδρομων χημικών ουσιών ή συστημάτων επιτήρησης) σε δικτατορικά καθεστώτα ή ένοπλες ομάδες που τα χρησιμοποιούν για τη διάπραξη βασικών διεθνών εγκλημάτων. Βλ. «Criminal responsibility of corporations and business persons for serious international crimes», έγγραφο εργασίας για τη 15η συνεδρίαση του Δικτύου (29-30 Οκτωβρίου 2013), Γραμματεία του Δικτύου για τις Γενокτονίες.

Προκειμένου να διασφαλίζεται η λογοδοσία των νομικών προσώπων και να γεφυρωθεί το χάσμα της ατιμωρησίας στον τομέα αυτό, οι εθνικές αρχές θα πρέπει να προσεγγίζουν την ανίχνευση των υποθέσεων και την ενδεχόμενη διερεύνησή τους από την άποψη των παραβιάσεων των ανθρώπινων δικαιωμάτων, να θεωρούν την παράνομη εκμετάλλευση φυσικών πόρων ως λεηλασία εν καιρώ πολέμου ή να εξασφαλίζουν τη σωρευτική δίωξη για εναλλακτικές μορφές εγκληματικότητας, όπως η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και η παράβαση κανόνων εμπάργκο. Η προσέγγιση αυτή είναι ιδιαίτερα χρήσιμη για τα πέντε κράτη μέλη που δεν προβλέπουν στην εθνική τους νομοθεσία ποινική ευθύνη για τα νομικά πρόσωπα.⁶⁵

- (ε) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να συγκρίνουν τις ειδοποιήσεις για διεθνώς καταζητούμενα πρόσωπα με τα εθνικά μητρώα πληθυσμού
- ☐ Οι εθνικές αρχές ελέγχουν συνήθως τις ειδοποιήσεις για καταζητούμενα πρόσωπα, τύπου «INTERPOL Red Notice», όταν αλλοδαποί επιχειρούν να εισέλθουν στην επικράτειά τους. Τα κράτη μέλη θα πρέπει, επιπλέον, να μεριμνούν ώστε οι εθνικές αρχές να συγκρίνουν τακτικά τις «INTERPOL Red Notices» με τις καταχωρίσεις των μητρώων πληθυσμού οι οποίες αφορούν πρόσωπα που βρίσκονται ήδη ή κατοικούν στην επικράτεια κράτους μέλους. Η περιοδική επανεξέταση των υφιστάμενων ειδοποιήσεων ή ενταλμάτων από τις εθνικές αρχές θα εξασφαλίζει ότι η ΕΕ δεν θα καταστεί ασφαλές καταφύγιο των φυγοδίκων που είναι υπεύθυνοι για τη διάπραξη βασικών διεθνών εγκλημάτων.

Μέτρο 3: Δημιουργία συστήματος αποτελεσματικής συνεργασίας

Πλαίσιο: Η βελτιωμένη συνεργασία, στον τομέα των βασικών διεθνών εγκλημάτων, μεταξύ μεταναστευτικών υπηρεσιών, αρχών επιβολής του νόμου, εισαγγελιών, ΑΔΣ, χρηματοοικονομικών αρχών και υπηρεσιών πληροφοριών ενός κράτους μέλους καθώς και η συνεργασία με την κοινωνία των πολιτών αποτελούν αναγκαίο βήμα προς τη γεφύρωση του χάσματος της ατιμωρησίας στην ΕΕ. Η διακλαδική προσέγγιση και συνεργασία μεταξύ των μονάδων που είναι αρμόδιες για την τρομοκρατία, το οργανωμένο έγκλημα, το χρηματοοικονομικό έγκλημα, τις παραβιάσεις εμπάργκο, τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, την παράνομη εμπορία διαμαντιών και άλλων φυσικών πόρων, την εμπορία άγριων ειδών κ.λπ. και εκείνων που είναι αρμόδιες για τα βασικά διεθνή εγκλήματα έχουν μεγάλη σημασία, δεδομένου ότι οι εγκληματίες δεν εξειδικεύουν τις δραστηριότητές τους, πράγμα που σημαίνει ότι πρέπει να δίνεται ιδιαίτερη προσοχή σε κάθε είδος παράνομης δράσης που αποφέρει κέρδος. Επιπλέον, οι διαβουλεύσεις με μη κυβερνητικές οργανώσεις σε εθνικό επίπεδο ή στο πλαίσιο του Δικτύου προωθούν το στόχο αυτό με την ανταλλαγή πληροφοριών, γνώσεων, δεξιοτήτων και εμπειρογνωμοσύνης.

Συνιστώμενα μέτρα: Τα κράτη μέλη, η ΕΕ και τα σημεία επαφής του Δικτύου θα πρέπει να λάβουν σειρά απτών μέτρων ώστε να διασφαλισθεί η αποτελεσματική συνεργασία σε εθνικό επίπεδο:

- (α) Πολυκλαδική προσέγγιση, χρηματοοικονομικές έρευνες, ανάκτηση περιουσιακών στοιχείων και αντιμετώπιση των παραβιάσεων διεθνών κυρώσεων προς στήριξη της καταπολέμησης της ατιμωρησίας
- ☐ Οι διερευνήσεις βασικών διεθνών εγκλημάτων θα πρέπει να συμπληρώνονται από χρηματοοικονομικές έρευνες και ανάκτηση περιουσιακών στοιχείων. Η σημασία των

⁶⁵ Βουλγαρία, Γερμανία, Ελλάδα, Λετονία και Σουηδία.

χρηματοοικονομικών ερευνών και της ανάκτησης περιουσιακών στοιχείων θα πρέπει να θεωρηθεί ότι συνίσταται στην αποζημίωση των θυμάτων, σε πρόσθετες μορφές αποδεικτικών στοιχείων, στην παρακώλυση εγκληματικών δραστηριοτήτων και στη λειτουργία τους ως αποτρεπτικού παράγοντα.

- ☐ Η συνεργασία μεταξύ μονάδων που είναι αρμόδιες για το οργανωμένο έγκλημα, την παράνομη εμπορία φυσικών πόρων, την επιτήρηση των χρηματοοικονομικών περιορισμών, τις παραβιάσεις διεθνών κυρώσεων και τις εμπορικές ή ταξιδιωτικές απαγορεύσεις μπορεί να επιτρέπει στις εθνικές αρχές να αποκτούν πληροφορίες και να έχει εν συνεχεία ως αποτέλεσμα τη διεξαγωγή δίκης για λιγότερο σοβαρό έγκλημα, όπου τα αποδεικτικά στοιχεία που διαθέτουν οι εισαγγελικές υπηρεσίες δεν θα στήριζαν επαρκώς καταδίκη για εμπλοκή σε βασικά διεθνή εγκλήματα, αλλά υποδεικνύουν σαφώς τη διάπραξη άλλων εγκλημάτων σε σχέση με βασικά διεθνή εγκλήματα (λ.χ. αποδοχή προϊόντων εγκλήματος ή νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες).
- ☐ Όλοι οι ενδιαφερόμενοι θα πρέπει να λαμβάνουν κατάλληλη εκπαίδευση για την αναγνώριση της σημασίας των χρηματοοικονομικών ερευνών στο πλαίσιο των ποινικών ερευνών. Μπορούν να χρησιμοποιούνται υπάρχοντα εργαλεία όπως το Δίκτυο του Camden που συνδέει τις υπηρεσίες ανάκτησης περιουσιακών στοιχείων (CARIN).

(β) Ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ μεταναστευτικών αρχών διάφορων κρατών μελών

- ☐ Τα κράτη μέλη θα πρέπει να διευκολύνουν την ανταλλαγή γνώσεων, βέλτιστων πρακτικών και πληροφοριών μεταξύ των μεταναστευτικών αρχών όλης της Ευρώπης για την ανίχνευση υπόπτων βασικών διεθνών εγκλημάτων.
- ☐ Θα πρέπει να συσταθεί δομημένο δίκτυο μεταναστευτικών αρχών με αρμοδιότητα τις υποθέσεις του άρθρου 1ΣΤ, που θα ήταν ανάλογο με το Δίκτυο για τις Γενοκτονίες, ώστε να διευκολυνθούν η δημιουργία συνεργειών και η συνεργασία και να διασφαλισθεί εναρμονισμένη προσέγγιση στην αντιμετώπιση των υπόπτων, των θυμάτων και των μαρτύρων βασικών διεθνών εγκλημάτων.⁶⁶

(γ) Διορισμός πολλαπλών σημείων επαφής του Δικτύου με πείρα και εμπειρογνομosύνη

- ☐ Τα κράτη μέλη θα πρέπει να μεριμνήσουν ώστε τα σημεία επαφής που διορίζονται στο πλαίσιο του Δικτύου για τις Γενοκτονίες να διαθέτουν επαρκή πείρα, να αναλαμβάνουν τα καθήκοντά τους για αρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα και να συμμετέχουν με συνέπεια στις συνεδριάσεις του Δικτύου.
- ☐ Επιπλέον, ο διορισμός πολλαπλών σημείων επαφής, περιλαμβανομένων εκπροσώπων τόσο των εισαγγελιών όσο και των αρχών επιβολής του νόμου καθώς και των αρχών ΑΔΣ, εξυπηρετεί περαιτέρω την αύξηση της ανταλλαγής εμπειρογνομosύνης, πείρας, εκκρεμών θεμάτων και σχετικών πληροφοριών.

(δ) Σημεία επαφής που πραγματοποιούν επαφές με τους εταίρους τους σε εθνικό επίπεδο

- ☐ Τα σημεία επαφής του Δικτύου θα μπορούσαν να προωθήσουν τη συνειδητοποίηση και την ευαισθησία όσον αφορά το Δίκτυο για τις Γενοκτονίες με τη διάδοση πληροφοριών σχετικά με τα θέματα που εξετάζονται στο Δίκτυο σε άλλα μέλη των υπηρεσιών επιβολής του νόμου, των εισαγγελιών και των μεταναστευτικών υπηρεσιών σε εθνικό επίπεδο.
- ☐ Τα σημεία επαφής του Δικτύου είναι επιπλέον σε θέση να συλλέγουν πληροφορίες από τις υπηρεσίες αυτές και να τις διαβιβάζουν στο Δίκτυο, λ.χ. όσον αφορά πρόσφατες νομικές εξελίξεις, κρίσιμα θέματα και επιχειρησιακές προσκλήσεις.

⁶⁶ Σχετικό δίκτυο υφίσταται ήδη μεταξύ του ΗΒ, των ΗΠΑ, του Καναδά, της Αυστραλίας και της Νέας Ζηλανδίας.

- ☐ Τα σημεία επαφής του Δικτύου θα πρέπει να συντονίζονται με τους υπαλλήλους υπουργείων που εκπροσωπούν τα κράτη μέλη τους σε άλλους οργανισμούς της ΕΕ, ιδίως την Ομάδα Γενικών Υποθέσεων και Αξιολογήσεων (GENVAL), τη συντονιστική επιτροπή στον τομέα της αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις (CATS) και τον υποτομέα Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου της Ομάδας για το Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο (COJUR-ICC), διευκολύνοντας κατά τον τρόπο αυτό τη συνεπή και συνεκτική προσέγγιση στην καταπολέμηση της ατιμωρησίας σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, τόσο στην εσωτερική όσο και στην εξωτερική πολιτική.
- ☐ Τα σημεία επαφής του Δικτύου θα πρέπει επίσης να διασφαλίζουν την ανταλλαγή πληροφοριών και τη συνεργασία με τους εθνικούς κεντρικούς φορείς του ΔΠΔ, που συνδέονται συνήθως με τα Υπουργεία Εξωτερικών και όχι με τις αστυνομικές ή εισαγγελικές υπηρεσίες και τα Υπουργεία Δικαιοσύνης.
- (ε)** Τα κράτη μέλη θα μπορούσαν να συστήσουν και να προωθήσουν μια εθνική ομάδα δράσης για την ατιμωρησία
- ☐ Τα κράτη μέλη θα μπορούσαν να προαγάγουν την προαναφερόμενη συνεργασία σε εθνικό επίπεδο με τη δημιουργία εθνικών ομάδων δράσης για την καταπολέμηση της ατιμωρησίας. Τακτικές συνεδριάσεις των εθνικών ομάδων δράσης θα διευκόλυναν την αμφίδρομη επικοινωνία μεταξύ των εθνικών σημείων επαφής και των ομολόγων τους σε όργανα άλλων κρατών μελών.
- (στ)** Σύσταση «ομάδων με συμμετοχή της κοινότητας» στα κράτη μέλη
- ☐ Οι εθνικές αρχές μπορούν να εξετάζουν τη σύσταση «ομάδων με συμμετοχή της κοινότητας» σε εθνικό επίπεδο ώστε να διασφαλίζεται ο συντονισμός των δραστηριοτήτων μεταξύ των σχετικών εθνικών αρχών και των εκπροσώπων της κοινωνίας των πολιτών. Οι εν λόγω ομάδες διευκολύνουν την ανοικτή ανταλλαγή πληροφοριών και την εξέταση θεμάτων συνεργασίας, επιτρέπουν στις εθνικές αρχές στενότερη επαφή με τους ΜΚΟ που ασχολούνται με τα θύματα και τους μάρτυρες και καθιστούν δυνατή τη διερεύνηση λύσεων καθώς και την ευαισθητοποίηση των κοινοτήτων όσον αφορά τις δραστηριότητες και τα αποτελέσματα.
- (ζ)** Τα κράτη μέλη θα πρέπει να εξετάσουν τη χρήση ΚΟΕ
- ☐ Τα κράτη μέλη θα πρέπει να εξετάσουν τη χρήση ΚΟΕ για την ανίχνευση και τη δίωξη βασικών διεθνών εγκλημάτων. Οι ΚΟΕ παρέχουν σημαντική προστιθέμενη αξία στις αρχές επιβολής του νόμου των κρατών μελών, μέσω της στήριξης από την Eurojust, την Ευρωπόλ και της χρηματοδότησης από την ΕΕ. Οι ΚΟΕ μπορούν να συμβάλουν στην αποφυγή των αλληλεπικαλύψεων από άποψη εργασίας και κόστους, στην εξοικονόμηση ανθρώπινου δυναμικού και χρηματοοικονομικών πόρων, στην παροχή νομικής βάσης για την ταχεία και ευέλικτη ανταλλαγή πληροφοριών και στον περιορισμό των φορών που καλούνται να καταθέσουν οι μάρτυρες και τα θύματα.
- (η)** Ανάγκη παγκόσμιου πλαισίου συνεργασίας μεταξύ των κρατών
- ☐ Απαιτείται ένα παγκόσμιο πλαίσιο συνεργασίας μεταξύ των κρατών, ώστε να αντιμετωπισθούν οι προκλήσεις που απορρέουν από την έλλειψη μηχανισμού δικαστικής συνεργασίας μεταξύ των κρατών.
- ☐ Τα θεσμικά όργανα της ΕΕ και τα κράτη μέλη θα πρέπει να υποστηρίζουν περαιτέρω την πρωτοβουλία που πρότειναν οι Κάτω Χώρες, το Βέλγιο, η Σλοβενία, η Αργεντινή και η Σενεγάλη, με την οποία επιδιώκεται να γεφυρωθεί το χάσμα στη συνεργασία σε ποινικά θέματα. Η υποστήριξη της πρότασης αυτής θα πρέπει να εκδηλωθεί σε όλα τα περιφερειακά και

παγκόσμια φόρα, ώστε να διευκολυνθεί η συνεργασία των εθνικών αρχών με τρίτα κράτη στους τομείς της ΑΔΣ και της έκδοσης.

(θ) Ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με την καταπολέμηση της ατιμωρησίας σε εθνικό επίπεδο και επίπεδο ΕΕ

- ☐ Θα πρέπει να υποβάλλονται πληροφορίες σχετικά με τα αποτελέσματα των ερευνών και των διώξεων των υπευθύνων για τη διάπραξη βασικών διεθνών εγκλημάτων, τόσο στους φορείς λήψης αποφάσεων όσο και στο ευρύ κοινό. Οι εθνικές προσπάθειες θα μπορούσαν να συμπληρώνονται με ενημερώσεις που παρέχονται σε ευρωπαϊκό επίπεδο μέσω της Γραμματείας του Δικτύου.⁶⁷
- ☐ Οι εν λόγω περιοδικές εκθέσεις σχετικά με τις πρόσφατες εξελίξεις προς τις αρχές που συμμετέχουν στη λήψη των αποφάσεων και στη νομοθετική διαδικασία εξασφαλίζουν ότι λαμβάνονται υπόψη οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι αρμόδιες αρχές οι οποίες είναι αρμόδιες για την ανίχνευση, διερεύνηση και δίωξη των εικαζόμενων δραστών, ώστε να γίνουν περαιτέρω νομοθετικές και διοικητικές τροποποιήσεις, εφόσον απαιτείται.

Μέτρο 4: Βελτίωση της νομοθεσίας σχετικά με τη διερεύνηση, τη δίωξη και την ΑΔΣ

Πλαίσιο: Η ικανότητα των κρατών μελών να διερευνούν και να διώκουν βασικά διεθνή εγκλήματα εξαρτάται από τη συνολική ενσωμάτωση στην εθνική νομοθεσία των υποχρεώσεων δυνάμει των διεθνών συνθηκών και του εθιμικού δικαίου που απαγορεύουν τα βασικά διεθνή εγκλήματα. Η ύπαρξη σχετικής νομοθεσίας έχει επίσης ζωτική σημασία για τη διευκόλυνση της ΑΔΣ.

Συνιστώμενα μέτρα: Τα κράτη μέλη διαθέτουν φάσμα μέτρων για να εξασφαλίσουν τη συμμόρφωση της εσωτερικής τους νομοθεσίας προς τις υποχρεώσεις τους δυνάμει των διεθνών συνθηκών και του εθιμικού διεθνούς δικαίου:

- (α) Εξασφάλιση της ύπαρξης συνολικής και ενημερωμένης εθνικής νομοθεσίας σχετικά με τα «βασικά διεθνή εγκλήματα»
- ☐ Εφόσον απαιτείται, τα κράτη μέλη θα πρέπει να τροποποιήσουν την ισχύουσα εσωτερική τους νομοθεσία ώστε να εξασφαλίσουν τη συμμόρφωσή της προς τις υποχρεώσεις τους δυνάμει του εθιμικού διεθνούς δικαίου και του δικαίου των συνθηκών όσον αφορά τα βασικά διεθνή εγκλήματα.⁶⁸
 - ☐ Τα κράτη μέλη θα πρέπει να μεριμνήσουν ώστε η αντίστοιχη νομοθεσία τους να προβλέπει τον ορισμό των βασικών διεθνών εγκλημάτων σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα και την άσκηση εξωεδαφικής, περιλαμβανομένης της παγκόσμιας, δικαιοδοσίας για τα εγκλήματα αυτά.
 - ☐ Τα κράτη μέλη θα πρέπει επιπλέον να μεριμνήσουν ώστε η εσωτερική τους νομοθεσία να προβλέπει έννοιες όπως η ευθύνη διοίκησης ή ανώτερη ευθύνη και να περιλαμβάνει τους σχετικούς κανόνες σχετικά με τον αλυσιτελή χαρακτήρα των ισχυρισμών περί υπακοής σε εντολές και των καθεστώτων παραγραφής.

⁶⁷ Όσον αφορά την υποβολή περιοδικών εκθέσεων στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, βλ. άρθρο 3 της απόφασης 2002/494/ΔΕΥ του Συμβουλίου.

⁶⁸ Βλ. *ανωτέρω*: Κεφάλαιο πρώτο, τμήμα 1.2, «Η υποχρέωση των κρατών να ερευνούν και να διώκουν».

(β) Αποφυγή της αδικαιολόγητης προστασίας προσώπων δυνάμει της εθνικής νομοθεσίας και πρακτικής όσον αφορά τις ασυλίες

- ☐ Τα κράτη μέλη και οι εθνικές αρχές πρέπει να διαδραματίζουν το ρόλο τους ώστε να αποφεύγεται η αδικαιολόγητη προστασία δυνάμει ασυλιών προσώπων που θα μπορούσαν να κριθούν ποινικά υπεύθυνα για τη διάπραξη βασικών διεθνών εγκλημάτων.⁶⁹
- ☐ Τα κράτη μέλη θα πρέπει να καταρτίσουν εθνικές κατευθυντήριες γραμμές ευθυγραμμισμένες προς τα διεθνή πρότυπα και να προσδιορίσουν το εν λόγω νομικό πεδίο που αφορά σχετικά υπουργεία και τις αρχές ποινικής δικαιοσύνης.⁷⁰
- ☐ Το Δίκτυο θα μπορούσε να διευκολύνει την κατάρτιση συλλογής των υφιστάμενων βέλτιστων πρακτικών και τον καθορισμό της εμβέλειας των κανόνων περί διεθνούς ασυλίας. Οι εθνικές αρχές θα μπορούσαν να αναφέρονται στις εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές σε περιπτώσεις αβεβαιότητας όσον αφορά το καθεστώς αλλοδαπών δημόσιων υπαλλήλων για τους οποίους υπάρχουν υπόνοιες διάπραξης βασικών διεθνών εγκλημάτων.

Μέτρο 5: Ανάπτυξη του Δικτύου ως κέντρου εμπειρογνωμοσύνης και προώθησή του στα φόρα της ΕΕ και διεθνώς

Πλαίσιο: Το Δίκτυο διαδραματίζει κεντρικό ρόλο στη διασφάλιση της δέσμευσης της ΕΕ για την καταπολέμηση της ατιμωρησίας στον εσωτερικό της χώρο. Η μελλοντική επέκταση και πρόοδος του Δικτύου εξαρτώνται από τους πόρους που διατίθενται στη Γραμματεία του Δικτύου. Η περαιτέρω στήριξη θα επέτρεπε στη Γραμματεία του Δικτύου να προαγάγει την καταπολέμηση της ατιμωρησίας με διάφορους τρόπους.

Συνιστώμενα μέτρα: Διάφορα μέτρα θα μπορούσαν να ληφθούν από το ίδιο το Δίκτυο, με την προϋπόθεση της αύξησης των πόρων του, ώστε να αναπτυχθεί το Δίκτυο ως κέντρο εμπειρογνωμοσύνης και να προωθηθεί στα φόρα της ΕΕ και διεθνώς:

(α) Θα πρέπει να ενισχυθεί η διακρατική ανταλλαγή πληροφοριών

- ☐ Η λειτουργία του Δικτύου ως χώρου διακρατικής ανταλλαγής πληροφοριών θα πρέπει να επεκταθεί, ώστε να καταστεί δυνατή η αυξημένη ανταλλαγή πληροφοριών, ιδίως όσον αφορά το εθνικό και διεθνές δίκαιο, τις σχετικές διαδικασίες, τις πληροφορίες σχετικά με τις διεξαγόμενες διώξεις ή έρευνες, τα διαθέσιμα αποδεικτικά στοιχεία ή τους σχετικούς μάρτυρες, να διευκολυνθούν οι προσπάθειες των εθνικών αρχών να φέρουν ενώπιον της δικαιοσύνης τους εικαζόμενους δράστες και να επιτραπεί η ανάπτυξη του Δικτύου ως κεντρικού φορέα για την καταπολέμηση της ατιμωρησίας στην ΕΕ.

⁶⁹ Το Δίκτυο συζήτησε το θέμα των διεθνών κανόνων περί διεθνούς ασυλίας και των σχετικών εθνικών πρακτικών κατά τη 14η συνεδρίασή του, που έλαβε χώρα στις 17-18 Απριλίου 2013.

⁷⁰ Στις Κάτω Χώρες η Συμβουλευτική Επιτροπή για Θέματα Διεθνούς Ποινικού Δικαίου ανέλαβε την κατάρτιση συστάσεων σχετικά με την ασυλία των αλλοδαπών δημόσιων υπαλλήλων σε σχέση με βασικά διεθνή εγκλήματα. Οι κατευθυντήριες γραμμές έγιναν δεκτές από την ολλανδική κυβέρνηση και συνεπώς μπορούν να εφαρμοσθούν από όλες τις σχετικές εθνικές αρχές σε περίπτωση αβεβαιότητας όσον αφορά το καθεστώς αλλοδαπών δημόσιων υπαλλήλων ή αντιπροσώπων. Βλ. <http://www.cavv-advies.nl/Publications>.

(β) Η υποβολή εκθέσεων και η συνεργασία του Δικτύου με τα θεσμικά όργανα της ΕΕ και σχετικούς παράγοντες θα πρέπει να ενισχυθούν

- ☐ Η Γραμματεία του Δικτύου θα πρέπει να καταρτίζει Ετήσια Έκθεση Πεπραγμένων, όπου θα επισημαίνονται οι προσπάθειες των κρατών μελών για την καταπολέμηση της ατιμωρησίας και η οποία θα μπορεί να υποβάλλεται στα σχετικά θεσμικά όργανα της ΕΕ προς ενημέρωσή τους όσον αφορά τις σχετικές εξελίξεις στην ΕΕ.⁷¹ Η έκθεση αυτή θα βελτιώνει τη συνειδητοποίηση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι σχετικές αρμόδιες αρχές και θα έδινε ώθηση για την κάλυψη των υφιστάμενων χασμάτων και των νομοθετικών ελλείψεων.
- ☐ Η Γραμματεία του Συμβουλίου θα πρέπει να παράγει έγγραφα εμπειρογνομώνων για διάφορα θέματα σχετικά τη διερεύνηση και δίωξη βασικών διεθνών εγκλημάτων, όπου θα επισημαίνονται οι βελτιώσεις όσον αφορά τη συνεργασία και την ΑΔΣ και θα αναφέρονται οι νομικές και πρακτικές εξελίξεις σε σχέση με το δίκαιο της ΕΕ ή το διεθνές δίκαιο.⁷²
- ☐ Η συνεργασία της Γραμματείας του Δικτύου με άλλους εθνικούς, περιφερειακούς και διεθνείς παράγοντες θα πρέπει να επεκταθεί. Η ενεργός επικοινωνία και συνεργασία με σειρά ΜΚΟ που υποστηρίζουν την καταπολέμηση της ατιμωρησίας, οι συζητήσεις με περιφερειακούς οργανισμούς όπως η Αφρικανική Ένωση, εκπροσώπους του ΔΠΔ και ad hoc δικαστηρίων, εκπροσώπους της Διεθνούς Επιτροπής Ερυθρού Σταυρού και της INTERPOL, μεταξύ άλλων, έχουν ως αποτέλεσμα μια συνολικότερη προσέγγιση με στόχο τη γεφύρωση του χάσματος της ατιμωρησίας.

Μέτρο 6: Ανανέωση της δέσμευσης της ΕΕ

Πλαίσιο: Μολονότι η ΕΕ έχει υποστηρίξει σημαντικά την καταπολέμηση της ατιμωρησίας, υπάρχει περιθώριο για ανανέωση της δέσμευσής της και παροχή περαιτέρω συνδρομής. Η σχετική πολιτική δέσμευση της ΕΕ δεν εκφράζεται στο πρόγραμμα μετά τη Στοκχόλμη. Η επανεγγραφή του θέματος της ατιμωρησίας των δραστών βασικών διεθνών εγκλημάτων στην ημερήσια διάταξη θα συνέβαλλε ιδιαίτερα στην αύξηση της ευαισθητοποίησης και της ικανότητας συντονισμού καθώς και στη στήριξη των ερευνών και διώξεων των εθνικών αρχών.

Συνιστώμενα μέτρα: Τα θεσμικά όργανα της ΕΕ θα μπορούσαν να λάβουν διάφορα μέτρα για την αύξηση της στήριξης προς την καταπολέμηση της ατιμωρησίας:

- ☐ Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να διευκολύνει την καταπολέμηση της ατιμωρησίας αξιολογώντας επίσημα την εφαρμογή της απόφασης 2002/494/ΔΕΥ και της απόφασης 2003/335/ΔΕΥ στα κράτη μέλη, όπως προβλέπεται στο πρόγραμμα της Στοκχόλμης. Η αξιολόγηση αυτή ενδέχεται να επισημάνει τομείς που επιδέχονται βελτίωση και θα μπορούσε να προσφέρει σημαντική καθοδήγηση προς το Δίκτυο και τη Γραμματεία του.

⁷¹ Άρθρο 3 της απόφασης 2002/494/ΚΕΠΠΑ του Συμβουλίου.

⁷² Περαιτέρω σκέψεις και συστάσεις για την ανάπτυξη του δικαίου περιλαμβάνονται στην έκθεση του Human Rights Watch (Παρατηρητηρίου Ανθρώπινων Δικαιωμάτων), «The Long Arm of Justice: Lessons from specialised war crimes units in France, Germany and the Netherlands», Σεπτέμβριος 2014, σ. 86-90, στη διεύθυνση http://www.hrw.org/sites/default/files/reports/IJ0914_ForUpload.pdf.

- ☐ Οι εντολές της Eurojust και της Ευρωπόλ θα πρέπει να επεκταθούν ώστε να περιλαμβάνουν τα βασικά διεθνή εγκλήματα, ώστε να μπορούν οι εν λόγω οργανισμοί να συνεργάζονται με το Δίκτυο για τη μεγιστοποίηση της στήριξης των εθνικών αρχών.⁷³
- ☐ Η Ευρωπαϊκή Ένωση θα πρέπει να εξετάσει την κατάρτιση ή την παροχή πόρων για την κατάρτιση σχεδίου δράσης για την καταπολέμηση της ατιμωρησίας εντός της ΕΕ, που θα αποτελούσε σημαντικό εργαλείο για την ενθάρρυνση της συνεργασίας και την ανάπτυξη βέλτιστων πρακτικών σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, ώστε να ενισχυθούν οι έρευνες και διώξεις που αφορούν βασικά διεθνή εγκλήματα.
- ☐ Η Επιτροπή Πολιτικών Ελευθεριών, Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων (LIBE) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, σε συνεργασία με την Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, θα πρέπει να πραγματοποιεί ετήσια συζήτηση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με θέμα «Καταπολέμηση της ατιμωρησίας εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης.»
- ☐ Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να εκτιμήσει πρόσθετες δυνατότητες χρηματοδότησης για τη στήριξη των εθνικών αρχών κατά τη σύσταση ειδικευμένων μονάδων.
- ☐ Η ΕΕ θα πρέπει να εξασφαλίσει δυνατότητες χρηματοδότησης για την εκπαίδευση και τη δημιουργία ικανοτήτων, περιλαμβανομένων των δυνατοτήτων για σχέδια και εκπαιδευτικά προγράμματα που θα αφορούν τους αρμοδίους για την επιβολή του νόμου, τους εισαγγελείς, τους υπαλλήλους ΑΔΣ και τους δικαστές που συμμετέχουν στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο Κατάρτισης Δικαστικών (ΕΔΚΔ) ή την Ευρωπαϊκή Αστυνομική Ακαδημία (CEPOL), με επικέντρωση στο διεθνές ανθρωπιστικό δίκαιο και το διεθνές ποινικό δίκαιο.

Μέτρο 7: Δημιουργία ικανοτήτων και αύξηση της ευαισθητοποίησης μεταξύ των σχετικών εθνικών αρχών

Πλαίσιο: Πολλά κράτη μέλη εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν δυσκολίες λόγω ελλείψεως ειδικών εμπειρογνομόνων για τα βασικά διεθνή εγκλήματα. Η ειδικευμένη εκπαίδευση των προσώπων που ασχολούνται με τους δράστες ή τα θύματα βασικών διεθνών εγκλημάτων έχει καίρια σημασία. Το ΕΔΚΔ, η EASO και η CEPOL αποτελούν παραδείγματα πλατφορμών που θα μπορούσαν να χρησιμεύσουν για τη διευκόλυνση της ανταλλαγής γνώσεων και της εκπαίδευσης των επαγγελματιών στον τομέα της καταπολέμησης της ατιμωρησίας σε επίπεδο κρατών μελών.⁷⁴

⁷³ Η επέκταση των εγκλημάτων για τα οποία θα μπορούσαν να είναι αρμόδιες η Eurojust και η Ευρωπόλ στο μέλλον προτείνεται στα νέα σχέδια κανονισμών για την Eurojust και την Ευρωπόλ. Ο κατάλογος περιλαμβάνει επίσης το έγκλημα της γενοκτονίας, τα εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας και τα εγκλήματα πολέμου. Με την επιφύλαξη των σχετικών διαπραγματεύσεων και μόλις θεσπισθούν οι νέοι κανονισμοί για την Eurojust και την Ευρωπόλ, οι καθ' ύλην αρμοδιότητες των δύο οργανισμών θα επεκτείνονταν ώστε να καλύπτουν και τα βασικά διεθνή εγκλήματα. Κατά συνέπεια, το Δίκτυο, η Eurojust και η Ευρωπόλ θα πρέπει να συντονίζουν τις εντολές και τα καθήκοντά τους, μεγιστοποιώντας τη στήριξη προς τους επαγγελματίες του κλάδου κατά τη διερεύνηση και δίωξη βασικών διεθνών εγκλημάτων. Οι τρεις φορείς θα πρέπει να είναι σε θέση να εργάζονται παράλληλα στο πλαίσιο των αντίστοιχων εντολών τους, ώστε να προωθηθεί κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο η θέση της ΕΕ στην καταπολέμηση της ατιμωρησίας. Οι προτάσεις διατίθενται στις διευθύνσεις <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2013:0173:FIN:EL:PDF> και <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2013:0535:FIN:EL:PDF>.

⁷⁴ Λ.χ., η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο έχει εκπονήσει δύο λεπτομερείς «εκθέσεις για τη χώρα προέλευσης» σχετικά με το Αφγανιστάν: «Insurgent strategies — intimidation and targeted violence against Afghans», Δεκ. 2012, http://easo.europa.eu/wp-content/uploads/192143_2012_5967_EASO_Afghanistan_II.pdf, και «Taliban Strategies – Recruitment», Ιούλιος 2012, http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/asylum/european-asylum-support-office/bz3012564enc_complet_en.pdf.

Συνιστώμενα μέτρα: Μπορούν να ληφθούν διάφορα μέτρα για την ενίσχυση της ειδικευμένης εκπαίδευσης στα κράτη μέλη, η οποία θα διευκολύνει με τη σειρά της τη γεφύρωση του χάσματος που έχει δημιουργήσει η τρέχουσα ανεπάρκεια εκπαίδευσης και ειδικευμένου προσωπικού στα κράτη μέλη.

(α) Παροχή εκπαίδευσης για θέματα ασύλου καθώς και δικαστικής και αστυνομικής συνεργασίας

- ☐ Το προσωπικό που ασχολείται με την ανίχνευση, διερεύνηση και δίωξη των εικαζόμενων δραστών βασικών διεθνών εγκλημάτων χρειάζεται ειδικευμένη εκπαίδευση, ώστε να αποκτήσει γνώσεις όσον αφορά τα πολύπλοκα πραγματικά και νομικά στοιχεία του εγκλήματος, το πλαίσιο εντός του οποίου διαπράχθηκε και τις διάφορες πηγές εφαρμοστέου δικαίου.
- ☐ Η δημιουργία ειδικευμένων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων ή προγραμμάτων με επικέντρωση στη δίωξη βασικών διεθνών εγκλημάτων θα βοηθούσε επίσης να γεφυρωθεί το χάσμα που έχει δημιουργήσει η τρέχουσα ανεπάρκεια εκπαίδευσης και ειδικευμένου προσωπικού στα κράτη μέλη. Επιβάλλεται επίσης να αναπτυχθούν εξατομικευμένα εκπαιδευτικά προγράμματα για τους συνηγόρους, τους νόμιμους εκπροσώπους των θυμάτων και τους δικαστές στο πλαίσιο υποθέσεων βασικών διεθνών εγκλημάτων.

(β) Στήριξη από ειδικευμένους εμπειρογνώμονες

- ☐ Οι εθνικές αρχές θα πρέπει να εξετάζουν τη δυνατότητα να ζητήσουν υποστήριξη από οργανισμούς με μέλη ειδικά εκπαιδευμένα στη διερεύνηση του εγκλήματος της γενοκτονίας, των εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας και των εγκλημάτων πολέμου καθώς και σοβαρών παραβιάσεων των ανθρώπινων δικαιωμάτων, όπως ο μηχανισμός ταχείας αντίδρασης στον τομέα της δικαιοσύνης (JRR).⁷⁵

(γ) Ευρωπαϊκή ημέρα κατά της ατιμωρησίας των βασικών διεθνών εγκλημάτων

- ☐ Θα μπορούσε να καθιερωθεί σε επίπεδο ΕΕ μια ειδική εκδήλωση αφιερωμένη στη μνήμη των θυμάτων βασικών διεθνών εγκλημάτων καθώς και στην αύξηση της συνειδητοποίησης και την προαγωγή της καταπολέμησης της ατιμωρησίας, ανάλογη με την Ευρωπαϊκή Ημέρα Μνήμης για τα θύματα όλων των ολοκληρωτικών και αυταρχικών καθεστώτων, την Ευρωπαϊκή Ημέρα κατά της Εμπορίας Ανθρώπων και την Παγκόσμια Ημέρα Διεθνούς Δικαιοσύνης. Μια τέτοια πρωτοβουλία θα συνέβαλλε στην καλύτερη συνειδητοποίηση των προβλημάτων που είναι εγγενή με τις προσπάθειες να οδηγηθούν ενώπιον της δικαιοσύνης οι υπεύθυνοι για τη διάπραξη βασικών διεθνών εγκλημάτων.

Μέτρο 8: Δικαιώματα, στήριξη και προστασία των θυμάτων και των μαρτύρων βασικών διεθνών εγκλημάτων

Πλαίσιο: Τα θύματα και οι μάρτυρες βασικών διεθνών εγκλημάτων παρουσιάζουν ειδικά προβλήματα για τις αρχές έρευνας και δίωξης. Τα μελήματα ασφαλείας, ο κίνδυνος ψυχολογικού τραυματισμού και η ανάγκη νόμιμης εκπροσώπησης κατά τις διαδικασίες σημαίνουν ότι οι εθνικές

⁷⁵

Ο JRR είναι ένας διακυβερνητικός μηχανισμός που παρέχει ταχεία ανάπτυξη επαγγελματιών του κλάδου της ποινικής δικαιοσύνης οι οποίοι περιέχονται σε πίνακα ετοιμότητας. Οι εν λόγω εμπειρογνώμονες είναι ειδικά εκπαιδευμένοι στη διερεύνηση του εγκλήματος της γενοκτονίας, των εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας και των εγκλημάτων πολέμου καθώς και σοβαρών παραβιάσεων των ανθρώπινων δικαιωμάτων. Για περισσότερες πληροφορίες, μπορείτε να επισκεφθείτε την ιστοσελίδα <http://www.justicerapidresponse.org/>.

αρχές πρέπει να δίνουν ιδιαίτερη προσοχή στη συμμετοχή των θυμάτων και μαρτύρων στις έρευνες και δίωξεις.

Συνιστώμενα μέτρα: Ανεξάρτητα από τις σχετικές προκλήσεις, οι εθνικές αρχές θα πρέπει να λάβουν σειρά μέτρων όσον αφορά τα δικαιώματα και τις ανάγκες των θυμάτων και των μαρτύρων.

- (α) Οι στρατηγικές δίωξης θα πρέπει να περιλαμβάνουν στρατηγική κατάλληλης ευαισθητοποίησης για τα θύματα
- ☐ Τα κράτη μέλη θα πρέπει να διαθέτουν σαφείς κανόνες σχετικά με τις προσπάθειες ευαισθητοποίησης και επικοινωνίας για τα θύματα σε σχέση με διεξαγόμενες δίκες ή έρευνες. Οι προσπάθειες αυτές θα πρέπει επίσης να περιλαμβάνουν την ενσωμάτωση της μέριμνας για τα θύματα και των δικαιωμάτων τους στις στρατηγικές έρευνας και δίωξης.
- (β) Οι εθνικές αρχές θα πρέπει να παρέχουν πληροφορίες σχετικά με τα δικαιώματα των θυμάτων και τις ρυθμίσεις προστασίας τους
- ☐ Τα θύματα βασικών διεθνών εγκλημάτων θα πρέπει να ενημερώνονται επαρκώς κατά πόσον η δικαιοσύνη του κράτους που διεξάγει την έρευνα προβλέπει τη συμμετοχή των θυμάτων στις σχετικές διαδικασίες. Ομοίως, θα πρέπει να παρέχονται πληροφορίες σχετικά με διαθέσιμες ρυθμίσεις προστασίας των μαρτύρων στις υποθέσεις αυτές.
- ☐ Τα κράτη μέλη πρέπει επίσης να μεριμνούν ώστε να παρέχεται κατάλληλο επίπεδο προστασίας από απειλές, ψυχολογικό τραυματισμό και εκ νέου θυματοποίησης σε περιπτώσεις που το θύμα συμμετέχει στις διαδικασίες αυτές ως διάδικος ή ως μάρτυρας κατηγορίας. Οι εν λόγω διαδικασίες θα πρέπει να παρέχουν στα θύματα το ελάχιστο επίπεδο προστασίας που προβλέπεται στην οδηγία για τη θέσπιση ελάχιστων προτύπων σχετικά με τα δικαιώματα, την υποστήριξη και την προστασία θυμάτων της εγκληματικότητας.⁷⁶

⁷⁶ Οδηγία 2012/29/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 25ης Οκτωβρίου 2012 για τη θέσπιση ελάχιστων προτύπων σχετικά με τα δικαιώματα, την υποστήριξη και την προστασία θυμάτων της εγκληματικότητας και για την αντικατάσταση της απόφασης-πλαισίου 2001/220/ΔΕΥ του Συμβουλίου, ΕΕ L 315.